

Analys av överföring av premiepension ur ett jämställdhetsperspektiv

Svar på regeringsuppdrag

Analysavdelningen
Kristin Kirs

Datum 2016-03-21
Dok.bet. PID148656
Version 1.0
Dnr/Ref. VER 2015-308

Dokumentets ursprung

Datum	Namn/Författare	Roll/Befattning
2016-03-21	Kristin Kirs	Analytiker

Godkännande och fastställande

Datum	Version	Namn	Roll/Befattning
2016-03-21	1.0	Katrin Westling Palm	Generaldirektör

Ändringshistorik

Datum	Version	Dnr	Namn	Kommentar

Dokumentreferenser

Referensnr	Dok.bet.	Dokumentnamn

Förklaring av ord och förkortningar

Ord/Förkortning	Förklaring

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Uppdraget	8
2 Avgränsningar	9
3 Utgångspunkter	9
4 Metod	10
4.1 Statistisk analys av registerdata	10
4.2 Enkätundersökningar	11
4.3 Typfallsberäkningar	11
5 Regelverket	11
5.1 Skäl till avdrag på överfört belopp	12
6 Vilka för över premiepension och hur har det jämnat ut parens pensioner?	13
6.1 Vilka för över premiepension?	13
6.2 Skäl till att paren för över premiepension	18
6.3 Hur mycket har överföring av premiepension påverkat mäns och kvinnors pensioner?.....	19
7 Varför så få?	22
7.1 De som kände till möjligheten att föra över premiepension	23
7.2 De som inte tidigare kände till möjligheten att föra över premiepension	25
7.3 Slutsatser och analys	27
8 Hur skulle nyttjandet av överföring av premiepension kunna öka?	28
8.1 Ta bort avdraget vid överföring?.....	28
8.2 Mer information?	29
8.2.1 Informera mer om möjligheten att föra över premiepension och effekter på pensionen?.....	29
8.2.2 Informera om vinster i form av skatteeffekter för hushållet?	31
8.3 Förenkla ansökningsförfarandet?	32
8.4 Överföring som förval?	33
9 Utjämnings effekter på mäns och kvinnors pensioner av ökad överföring av premiepension	35
9.1 Effekt av slopat avdrag.....	35
9.2 Effekt av överföring från män till kvinnor för alla gifta	36
9.3 Effekt av överföring från män till kvinnor under barnår (0-4 år)	38
9.4 Slutsatser och analys	40
10 Åtgärder för att öka nyttjandet av överföring av premiepension	41
10.1 Förslag på regeländringar	42
10.1.1 Senarelägg tidpunkt för möjlighet att ansöka om överföring av premiepension.	42
10.1.2 Avskaffa krav på ansökan från den mottagande parten	42

10.2	Utökad information	43
10.2.1	Utveckling av Min Pension.....	43
10.2.2	Information i Orange kuvert.....	43
10.2.3	Information på Pensionsmyndighetens hemsida	43
10.2.4	Analys av Pensionsmyndighetens information avseende överföring av premiepension	43
10.3	Övrigt	43
10.3.1	Möjlighet till elektronisk undertecknande av ansökan om att föra över premiepension	43
11	Konsekvenser	43
11.1	Effekterna på jämställdhet.....	43
11.2	Effekt för individer	44
11.3	Effekt för administration	44
12	Bilagor	45
12.1	Författningsförslag.....	45
12.2	Bakgrund.....	47

Sammanfattning

Pensionsmyndigheten har fått uppdrag (Fi2015/04972/FPM) att analysera hur reglerna för överföring av premiepension utnyttjas och hur överföringar påverkar eller skulle kunna påverka pensionskillnaderna mellan kvinnor och män.

Frågan om att ge makar möjlighet att dela pensionsrätt har diskuterats sedan införandet av det tidigare ATP-systemet. Enligt förarbeten till det nya pensionssystemet har diskussionen främst föranletts av en önskan att skapa regler till skydd för kvinnor som vid pensioneringen drabbas ekonomiskt på grund av en snedfördelning av marknads- och hushållsarbete inom ett äktenskap som upplösts. När det nya pensionssystemet infördes valdes möjlighet till att dela pensionsrätt bort och istället föreslogs en möjlighet att föra över premiepension mellan makar.

Den som är gift eller har en registrerad partner kan välja att föra över sin pensionsrätt för premiepensionen till sin maka, make eller registrerad partner. Pensionsrätt kan överföras och tas emot utan begränsning beroende på ålder eller genomfört pensionsuttag. Man kan inte föra över pensionsrätter som redan har tjänats in, utan bara pensionsrätter som tjänas in från och med det år individen begärt överföring.

När premiepensionen förs över minskas beloppet med 8 procent. Mottagaren får alltså 92 procent av beloppet. Resten av pengarna fördelas till samtliga pensionssparare som en form av arvsvinst. Storleken på avdraget som görs motsvarar den förväntade uteblivna arvsvinst som blir följd av en längre förväntad livslängd hos mottagarna (i huvudsak kvinnor) av den överförda premiepensionen. Avgiften kommer att revideras till 6 procent under 2016, vilket innebär att den nya avgiften kommer att gälla för pensionsrätter intjänade från och med 2015.

Antalet gifta personer/personer i registrerat partnerskap som hade pensionskapital och som inte tagit ut pension uppgick 2013 till 2,1 miljoner. Samma år var det 9171 par som utnyttjade möjligheten att föra över premiepension. 98 procent av alla överföringar av premiepension sker från män till kvinnor. Genomsnittsbeloppet som fördes över 2013 var 7841 kronor (efter avdrag). Drygt hälften av alla personer som förde över premiepension hade nått upp till intjänandetaket för den allmänna pensionen.

Genomsnittligt antal år med överföring för dem som förde över 2013 var 7,6 år. Av de 1376 par som 2013 började utnyttja möjligheten att föra över premiepension var genomsnittsåldern för överförare 53 år och mottagare 51 år. En relativt stor andel av dem som började föra över premiepension 2013 var äldre än 60 år. Detta beror sannolikt på att man då har mer kunskap om nivån på den slutliga pensionen och/eller att man har sökt information inför den stundande pensioneringen.

I en enkätundersökning genomförd av Sifo på uppdrag av Pensionsmyndigheten anger 91 procent av de som för över att skälet var att försäkra sig om en mer jämlik pension mellan paret. 4 procent av de svarande angav att man förde över av skatteskäl.

Överföring av premiepension innebär i genomsnitt ett relativt stort tillskott till den intjänade pensionen för mottagaren. Angett som en andel av de manliga överförarnas genomsnittliga årliga pensionsrätter uppgår de kvinnliga mottagarnas genomsnittliga årliga pensionsrätter till 84,9 procent efter överföring. Utan överföring skulle denna

kvot endast ligga på 60,9 procent. Eftersom det är så få par som för över premiepension påverkas det totala gapet mellan mäns och kvinnors genomsnittliga intjänande endast marginellt. 2013 innebar överföring av premiepension att gapet i intjänande mellan könen minskade med knappt 0,1 procentenheter, från 90,9 till 91,0 procent.

Typfallsberäkningar konstruerade utifrån nya överförare och mottagare 2013 visar att överföringen innebär ett tillskott på ca 900 kronor i månaden till pensionen för den mottagande parten, förutsatt att överföringen pågår fram till pensionering.

Sifo har på uppdrag av Pensionsmyndigheten genomfört en enkätundersökning till gifta personer där ingen i paret har gått i pension. 37 procent av de svarande angav att man kände till möjligheten att föra över premiepension. Pensionsmyndigheten bedömer dock denna andel som osannolikt hög. Det är inte ovanligt att man vid just telefonintervjuer överdriver sin egen kunskap och kännedom om saker som man inte alls känner till, för att inte framstå som okunnig.

Låg kännedom om möjligheten att föra över premiepension påverkar sannolikt nyttjandet något, eftersom en (liten) del av de som inte kände till detta ställde sig väldigt positiva till att föra över efter att de fått information. En obenägenhet att fatta beslut om pensionen är dock sannolikt mer avgörande, sett till de som känner till men inte för över. Det vanligaste skälet till att man inte för över var att ”man inte har pratat med sin partner” ”inte tagit sig tid” ”inte tänkt så mycket på det”.

Utifrån resultaten från enkätundersökningarna är det osäkert vilken påverkan avgiften har för nyttjandet av överföring av premiepension. De flesta känner inte till avgiften och anger andra skäl till att man inte för över premiepension.

Ingen av de svarande angav osäkerhet i effekt på pensionen som ett skäl till att man inte för över premiepension. Effekten på pensionen bedöms dock som svår för den enskilde att uppskatta och Pensionsmyndigheten bedömer att denna osäkerhet sannolikt också bidrar till det låga nyttjandet av överföring av premiepension.

Överföring som förval skulle sannolikt ge stor effekt på antalet par som nyttjar möjligheten. Det bedöms emellertid som svårt att identifiera situationer där förval är lämpligt. Vidare anser myndigheten att förval när det gäller överföring av premiepension skulle innebära besvär för den enskilde samt strida mot pensionssystemets grundläggande principer om individuellt intjänande.

Pensionsmyndigheten förslår regeländringar för att förenkla ansökningsförfarandet. Vi kommer även att göra det möjligt att ansöka om överföring via e-legitimation. Det är oklart vilken effekt detta skulle ha för nyttjandet av överföring av premiepension. Myndigheten bedömer dock att det är viktigt att det inte finns onödiga hinder för att välja att föra över premiepension och de förändringar som föreslås bedöms inte vara alltför resurskrävande. Det kan tilläggas att Pensionsmyndigheten tidigare har lämnat förslag om att även låta sammanboende få föra över premiepension till varandra.¹

För att undersöka om mer information skulle innebära att fler nyttjade möjligheten att föra över premiepension avser Pensionsmyndigheten att i samband med utskick av Orange kuvert skicka med information om möjligheten att föra över premiepension,

¹ VER 2016-45, PID 148943.

till ett urval gifta par. Pensionsmyndigheten kommer även verka för utveckling av Min Pension för att möjliggöra för beräkning av vilken effekt överföring av premiepension skulle få för den framtida pensionen.

1 Uppdraget

Pensionsmyndigheten har fått uppdrag (Fi2015/04972/FPM) att analysera hur reglerna för överföring av premiepension utnyttjas och hur överföringar påverkar eller skulle kunna påverka pensionskillnaderna mellan kvinnor och män.

I uppdraget ligger att analysera vilka som för över pensionsrätt, under hur många år det sker och vilken utjämnande påverkan det förväntas ha på deras framtida pensioner. Vidare ska analyseras varför nyttjandet är så begränsat samt en bedömning görs hur mycket pensionskillnaderna skulle kunna minskas om systemet med överföring skulle nyttjas optimalt.

Om det i analysen framkommer att den låga nyttjandegraden beror på okunskap om reglerna, om effekterna på den framtida pensionen eller andra icke avsedda skäl ska Pensionsmyndigheten också överväga om förändringar i regler eller informationsgivning kan göras som leder till att fler överför premiepensionsrätt och pensionskillnaderna mellan kvinnor och män minskar. Om myndigheten anser att förändringar kan eller bör göras så ska sådana förslag inklusive författningsförslag lämnas. Flera alternativa förslag får lämnas. För varje förslag ska myndigheten redovisa konsekvenser för individerna och deras framtida pensioner, förväntad effekt på pensionskillnaderna mellan kvinnor och män samt effekter för administrationen.

Utgångspunkter för uppdraget är att grundläggande principer bibehålls, vilket främst innebär att möjligheten att föra över premiepension ska finnas kvar, att det ska finnas en möjlighet för människor att påverka överföringen och att systemet inte får innebära att finansiella risker uppkommer på statens budget eller för andra grupper inom premiepensionssystemet.

Uppdraget ska redovisas till regeringen (Finansdepartementet och Socialdepartementet) senast den 23 mars 2016.²

Inom ramen för Pensionsgruppens mandat pågår sedan några år en översyn av flera delar av ålderspensionssystemet. Pensionsgruppen bestämde i juni 2015 att starta en nytt delprojekt – Jämställda pensioner. Det bakomliggande skälet är att skillnaderna i pension mellan kvinnor och män alltså är stora. Det allmänna pensionssystemet är i sig könsneutralt och skillnaderna har därför sin orsak i faktorer utanför pensionssystemet. Även om orsaken ligger utanför det allmänna pensionssystemet så är det ett faktum att skillnaderna i pensionsinkomst mellan kvinnor och män skiljer sig påtagligt. Eftersom de bakomliggande orsakerna kvarstår och endast förändras långsamt kommer pensionskillnaderna att bestå under lång tid framöver.

Projektet syftar till att utreda och beskriva olika delområden och vilken effekt de har på pensionerna för kvinnor och män. Med utgångspunkt i en sådan analys ska också utredas vilka åtgärder om skulle kunna vidtas för att få till stånd mer jämställda pensioner samt vilka effekter som då uppkommer på kort och lång sikt. Syftet är att identifiera problem och åtgärder men utan att förändra pensionssystemets

² Datum för återrapportering var 4 mars enligt uppdraget, detta reviderades senare, se e-post från Socialdepartementet, 2016-02-29.

grundläggande egenskaper. Sju delområden har identifierats som bör analyseras. Ett av dessa gäller möjligheten att föra över premiepensionsrätt mellan makar.

2 Avgränsningar

Överföring av premiepension har sitt ursprung i diskussionen om delad pensionsrätt, se utgångspunkter nedan. Vi har dock avgränsat analysen från överväganden kring att införa möjlighet till delning av pensionsrätter.

Skillnaden mellan mäns och kvinnors pensioner i det allmänna pensionssystemet förstärks om man inkluderar intjänandet till tjänstepensionen. Vi har dock avgränsat oss från tjänstepension i den statistiska analysen och tittar därför endast på allmän, inkomstgrundad pension.

3 Utgångspunkter

Förutom de utgångspunkter som anges i uppdraget har vi i analysen även utgått från det som beskrivs i det följande.

Frågan om att ge makar möjlighet att dela pensionsrätt har diskuterats sedan införandet av det tidigare ATP-systemet. Enligt förarbeten till det nya pensionssystemet har diskussionen främst föranletts av en önskan att skapa regler till skydd för kvinnor som vid pensioneringen drabbas ekonomiskt på grund av en snedfördelning av marknads- och hushållsarbete inom ett äktenskap som upplösts. När det nya pensionssystemet infördes valdes möjlighet till att dela pensionsrätt bort av olika skäl³, och istället föreslogs en möjlighet att föra över premiepension mellan makar.⁴

Grundprincipen inom pensionssystemet är att förvärvsinkomsten under hela livet ligger till grund för pensionens storlek.⁵ Pensionen tjänas in individuellt och bygger på individens pensionsgrundande inkomst. Vissa avsteg från principen om att det är inkomsten som ligger till grund för pensionen finns inom det inkomstgrundade systemet i form av pensionsgrundande belopp. Utanför det inkomstgrundade systemet utgör garantipensionen ett annat undantag från "livsinkomstprincipen". I analysen utgår vi från att individen har rätt till sin individuellt intjänade pension och att överföring av premiepension ska bygga på *frivillighet*.⁶

³ Både alternativet att löpande dela pensionsrätt och alternativet att vid skilsmässa eller dödsfall göra en momentan uppdelning av pensionsrätt övervägdes. I SOU 1994:20 avfärdades momentan delning med hänvisning att det gav materiella och kostnadsmässiga effekter som man (Pensionsarbetsgruppen) ville undvika. I prop. 1997/98:151 avfärdades delning av pensionsrätt, bl.a. med hänvisning till de problem som skulle uppstå vid samspelet med garantipensionssystemet. Se även bilaga 12.2, bakgrund.

⁴ Förslaget presenteras i prop. 1997/98:151.

⁵ Prop. 1993/94:250 s. 52.

⁶ Att överföring av premiepension ska bygga på frivillighet anges av regeringen i prop. 1997/98:151 s. 301f. Fastställd pensionsrätt för premiepension omfattas vidare av egendomsskyddet i 2 kap. 15 § regeringsformen. Ett tillgodohavande på ett premiepensionskonto kan inte överlåtas och ska därmed inte ingå i bodelning, se prop. 1997/98:151 s.400-403.

Pensionssystemet är *könsneutralt*. Detta innebär att regelverket för intjänande av pensionsrätter samt beräkningarna av den slutliga pensionen är lika för män och kvinnor. Myndighetens utgångspunkt är att undvika förslag till förändringar i regelverket som innebär olika regler beroende på pensionsspararens kön.

Överföring av premiepension innebär per definition en minskad pension för den ena parten och ökad pension för den andra. I analysen utgår vi dock ifrån att det ligger i båda parternas intresse att det finns ett skydd vid eventuell skilsmässa (eller dödsfall) i det fall den ena parten har en minskad pension till följd av vård av gemensamma barn.

Pensionsmyndighetens vision är att myndigheten ska göra pensioner enklare, för att alla ska kunna leva i nuet. Överföring av premiepension är en av många valsituationer när det gäller pensionen. I uppdraget ligger att myndigheten ska överväga förändringar i regler och informationsgivning. En viktig utgångspunkt i sådana överväganden är, utifrån vår vision, att det ska vara enkelt för individen (paren) att fatta rätt beslut för pensionen. Detta innebär att det ska vara enkelt att förstå effekterna av olika val och att valen ska vara enkla att genomföra.

4 Metod

Analysen bygger dels på statistisk analys av registerdata (Midas), statistisk analys av enkätundersökningar och typfallsberäkningar.

Samtliga beräkningar har utgått från gällande regler och avgifter februari 2016. Det innebär att avgiften antas vara 8 procent av överfört belopp på premiepension. Som nämns i 5.1 kommer avgiften att sänkas under 2016 till 6 procent. Denna sänkning bedöms dock endast ge marginell påverkan på resultaten.

4.1 Statistisk analys av registerdata

När det gäller analysen av registerdata presenteras deskriptiv statistik när det gäller överföring av premiepension, såsom belopp, antal personer som för över och överförarnas och mottagarnas genomsnittsålder etc. i avsnitt 6.1.

Registerdata används även för att beräkna vilken utjämnings effekt som överföring av premiepension har haft på intjänandet till den allmänna pensionen för de par som har gjort detta samt för att beräkna utjämnings effekten för mäns och kvinnors pensioner i den totala befolkningen (pensionssparare).

För att mäta utjämnings effekter för män och kvinnor analyseras kvoten av det genomsnittliga intjänandet för kvinnor dividerat med det genomsnittliga intjänandet för män. Annorlunda uttryckt är kvoten kvinnornas genomsnittliga intjänande till pensionen som andel av männens, se ekvation 1.

Ekvation 1: Kvot för beräkning av utjämnings effekter

$$Kvot = \frac{\text{Kvinnornas genomsnittliga årliga intjänande till pensionen}}{\text{Männens genomsnittliga årliga intjänande till pensionen}}$$

Om kvoten är mindre än 1 är männens genomsnittliga intjänande större än kvinnornas. I rapporten nämns återkommande att kvinnornas intjänande som andel av männens ligger på 0,91 beräknat för 2013 års intjänande. Detta innebär alltså att kvinnornas intjänande var 91 procent av männens detta år. Samma princip gäller vid beräkning och tolkning av kvoten för mottagarnas genomsnittliga intjänande till pensionen som andel av överförarnas.

Denna metod används i avsnitt 6.3 för att beräkna utjämnings effekter för de som för över och tar emot premiepension idag, samt i avsnitt 9 där utjämnings effekter mellan könen beräknas vid olika scenarier, t.ex. att alla gifta män med små barn för över premiepension till gifta kvinnor med små barn (se 9.3).

4.2 Enkätundersökningar

Sifo har på uppdrag av Pensionsmyndigheten genomfört två enkätundersökningar, en riktad till allmänheten där man bl.a. har frågat gifta personer som inte har tagit ut pension om man känner till möjligheten att föra över premiepension och varför man i sådana fall inte utnyttjar denna möjlighet. Resultatet av denna undersökning återfinns i avsnitt 7. Beskrivning av frågor och metod återfinns i bilaga 12.3.1.

Den andra undersökningen har riktat sig till ett urval av personer som idag för över premiepension till sin partner. Syftet har varit att få kunskap om varför man gör detta och hur man har fått information om denna möjlighet. Resultatet av denna undersökning återfinns i avsnitt 6.2. Beskrivning av frågor och metod återfinns i bilaga 12.3.2.

4.3 Typfallsberäkningar

Typfallsberäkningarna bygger på Pensionsmyndighetens tumregler för pensionsberäkningar.⁷ Antaganden är bland annat att individerna börjar arbeta vid 23 års ålder och arbetar fram till alternativ pensionsålder. En skillnad mot tumreglerna är dock att i den här analysen används inte genomsnittsinkomsten i Sverige som utgångspunkt utan andra genomsnittsinkomster hos grupper av befolkningen som ska illustrera effekten av överföring av premiepension för dessa grupper. Val av inkomst motiveras närmre i respektive avsnitt, typfallsberäkningar återfinns i avsnitt 6.3 samt 9.

5 Regelverket

För att kunna föra över premiepension till make/maka ställs vissa krav på mottagare och den som överför, dessa krav regleras i 61 kap. 13 § Socialförsäkringsbalken.

Den som är gift eller har en registrerad partner kan välja att föra över sin pensionsrätt för premiepensionen till sin maka, make eller registrerad partner. Pensionsrätt kan överföras och tas emot utan begränsning beroende på ålder eller genomfört pensionsuttag, däremot krävs att den som tar emot premiepension är försäkrad eller tidigare har tillgodoräknats premiepensionsrätt.⁸

⁷ Pensionsmyndigheten, 2015-12-11, dok. Bet. PID138202.

⁸ 61 kap. 13 § SFB. Pensionsrätt för premiepension får föras över till make endast om denne 1. har varit försäkrad för en bosättningsbaserad eller arbetsbaserad förmån enligt 4-6 kap.

För att föra över premiepension krävs ansökan till Pensionsmyndigheten. Ansökan ska skriftligen göras av makarna gemensamt och ha inkommit till myndigheten senast den 31 januari det år från och med överföringen ska börja gälla. Överföringen fortsätter sedan tills vidare om inget annat anges i anmälan.⁹

Man kan bara föra över pensionsrätter som tjänas in under äktenskapet eller partnerskapet. Man måste föra över hela den årliga pensionsrätten för premiepension.¹⁰ Man kan inte föra över pensionsrätter som redan har tjänats in, utan bara pensionsrätter som tjänas in under det år individen begärt överföring och åren därefter.

Det går inte att ångra en överföring. Om någon av makarna vill att en överföring som gäller tills vidare ska upphöra måste han eller hon skriftligen anmäla detta till Pensionsmyndigheten senast den 31 januari det år från och med vilket överföringen ska upphöra.¹¹ Vid skilsmässa upphör överföringen automatiskt från och med det år då äktenskapet upplöstes.¹² Om mottagaren avlider upphör överföringen från och med det år personen avled. Om överföraren avlider upphör överföringen året efter dödsfallet.¹³

Överföringen görs i december varje år då nya pensionsrätter delas ut på pensionssparares premiepensionskonton.

Garantipensionen påverkas inte av överföring av eller mottagen premiepension. Detta regleras i 3 § lag (1998:702) om garantipension.

När premiepensionen förs över minskas beloppet med 8 procent. Mottagaren får alltså 92 procent av beloppet. Resten av pengarna fördelas till samtliga pensionssparare som en form av arvsvinst. Beräkning av avdraget regleras i 64 kap. 44 § SFB.

5.1 Skäl till avdrag på överfört belopp

Enligt lagen så ska de som tar emot överförd pensionsrätt svara för utebliven arvsvinst till övriga pensionssparare på grund av överföringen. 98 procent av överföringarna går från män till kvinnor. Detta innebär en förväntad utebliven arvsvinst på grund av att de som tar emot överförd pensionsrätt (i huvudsak kvinnor) i genomsnitt förväntas leva längre än de som ger (i huvudsak män).

Storleken på avdraget som görs, det vill säga 8 procent, motsvarar den uteblivna arvsvinst som förväntas bli följd av en längre förväntad livslängd hos mottagarna av den överförda premiepensionen. Minskningen tillämpas lika för kvinnor och män, det vill säga oberoende av kön på mottagare och givare, i enlighet med de könsneutrala principer som gäller för allmän försäkring.

Avgiften fördelas sedan till kollektivet av pensionssparare i likhet med fördelning av arvsvinster. För den enskilda pensionsspararen innebär detta grovt uppskattat ca 1 krona per år i tillskott till pensionen.

någon gång under intjänandeåret, eller 2. tidigare har tillgodoräknats pensionsrätt för premiepension.

⁹ 61 kap. 12 § SFB.

¹⁰ 61 kap. 11 § SFB.

¹¹ 61 kap. 14 § SFB.

¹² 61 kap. 15 § SFB.

¹³ 61 kap. 15 § SFB.

Avgiften revideras var tredje år i samband med nya befolkningsprognoser från SCB. Revidering ska dessutom göras om och när förskottsräntan i premiepensionen ändras.

Ursprungligen (1998) låg avgiften på 14 procent. Den förväntade skillnaden i livslängd mellan män och kvinnor minskade dock under följande år, vilket medförde att avgiften 2008 reviderades till 8 procent.¹⁴ Avgiften har legat kvar på denna nivå sedan dess. Avgiften kommer att revideras till 6 procent under 2016, vilket innebär att den nya avgiften kommer att gälla för pensionsrätter intjänade från och med 2015.

SCB:s prognoser visar att skillnaden i livslängd mellan män och kvinnor kommer att fortsätta minska. Det är därför sannolikt att avgiften i framtiden kommer att revideras ner ytterligare, men det går inte att uttala sig om när det skulle ske.

Beloppen i rapporten som anges som ”efter avdrag” avser överfört premiepensionsbelopp efter minskning med 8 procent.

6 Vilka för över premiepension och hur har det jämnat ut parens pensioner?

6.1 Vilka för över premiepension?

2013 var det 9171 par som utnyttjade möjligheten att föra över premiepension. 98 procent av alla överföringar av premiepension sker från män till kvinnor, se tabell 1 nedan.

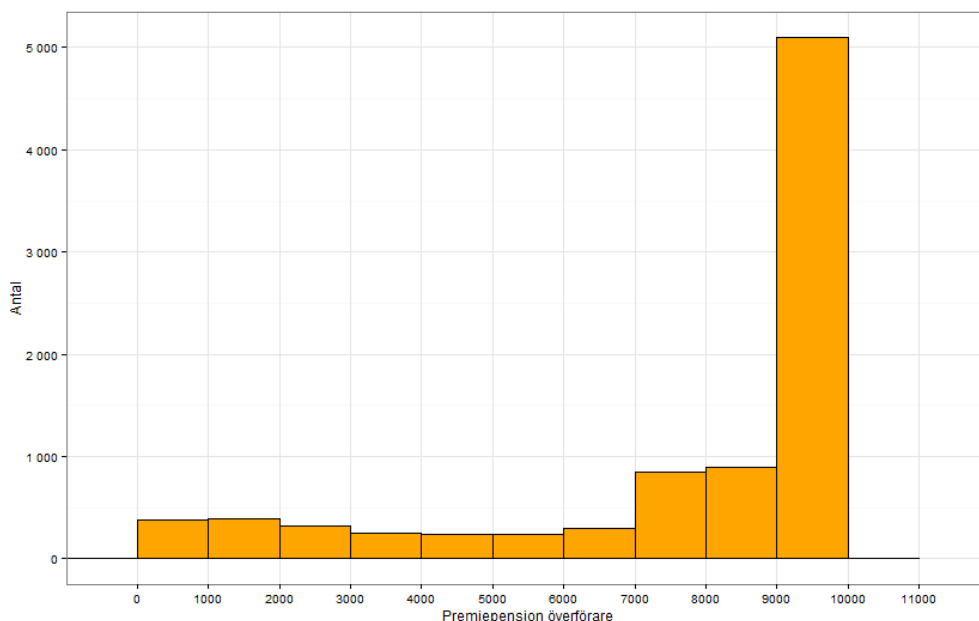
Tabell 1: antal personer som överför pensionsrätt, intjänandeår 2013

	<i>Antal</i>	<i>Medelbelopp (efter avdrag)</i>
Man till kvinna	8975	7854
Kvinna till man	186	7580
Man till man	6	8953
Kvinna till kvinna	4	9641
Totalt	9171	7841

Genomsnittsbeloppet som förs över är relativt högt, drygt 7 800 kr. Maximalt belopp 2013 för överföring av premiepension var 9 763 kr efter avdrag. I figur 1 nedan ser vi fördelningen över överförda belopp för män. De flesta belopp är höga, vilket innebär att en stor andel av personer som för över premiepension har hög inkomst. Se bilaga 12.4 för fördelning av överförda belopp för kvinnor samt mottagna belopp för män och kvinnor.

¹⁴ Till grund för beräkningen 1998 låg även antagandet om att 90 procent av överföringarna skulle gå från män till kvinnor, en andel som har visat sig bli betydligt högre, ca 98 procent.

Figur 1: Belopp överförd premiepension 2013, efter avdrag, män

I tabell 2 ser vi att drygt hälften av alla personer som förde över premiepension 2013 hade nått upp till intjänandetaket. Andelen var lägre för överförande kvinnor jämfört med överförande män.

Tabell 2: Personer som förde över maximalt belopp premiepension, 2013

	Män	Kvinnor	Totalt
<i>Antal</i>	4561	78	4639
<i>Andel av personer som för över premiepension</i>	50,8%	42,0%	50,6%

I tabell 3 redovisas intjänandet 2013 för både mottagare och överförare. Som förväntat har överförande personer högre genomsnittligt intjänande än mottagande. Överförande män har högre intjänande än överförande kvinnor. När det gäller mottagare så har dock kvinnorna högre intjänande än männen. Antal mottagare som inte hade någon egen intjänad premiepension var 1623 stycken, varav 1575 kvinnor och 48 män.

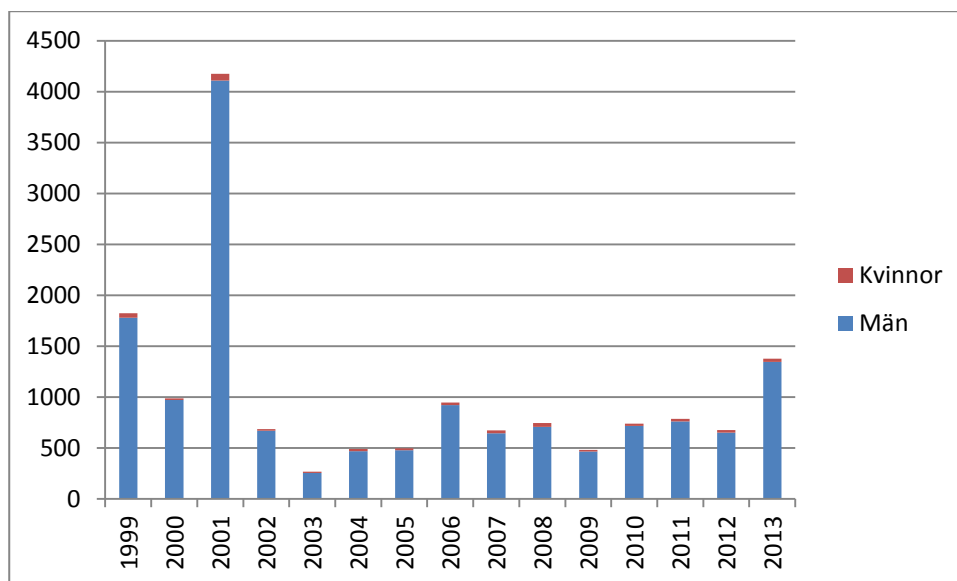
Tabell 3: Genomsnittsbelopp intjänande 2013, mottagare och överförare av premiepension

		<i>Egen premiepension</i>	<i>Inkomstpension</i>
Mottagare	Kvinnor	5168	33226
	Män	4798	30919
	Totalt	5160	33177
Överförare	Kvinnor	8415	53621
	Män	8530	54483
	Totalt	8523	54466

Genomsnittligt antal år med överföring för de som förde över 2013 var 7,6 år, för överförande kvinnor 6,3 år och för överförande män 7,6 år. 1999, det första året som det var möjligt att föra över premiepension, var det 1814 personer som förde över, varav 1 774 män och 40 kvinnor. 2001 ökade antalet överförare kraftigt. Detta kan förklaras av att dåvarande Premiepensionsmyndigheten genomförde en generell informationskampanj om premiepension hösten 2000 inför första valet, dvs att man skulle välja fonder till sin premiepension för första gången. Det var en stor kampanj riktad till 4,3 miljoner förstagångsväljare. Kampanjen kan i sin tur ha lett till en informationseffekt om möjligheten att överföra premiepension. Fondvalet uppmärksammades även i stor utsträckning av media. Från 2002 och framåt har antalet nya överförare varierat från år till år. 2013 var det en relativt stor ökning av antalet nya överförare, se figur 2. Ökningen detta år berodde framför allt på en ökning av antalet överförare i åldrarna 56-65 år.¹⁵

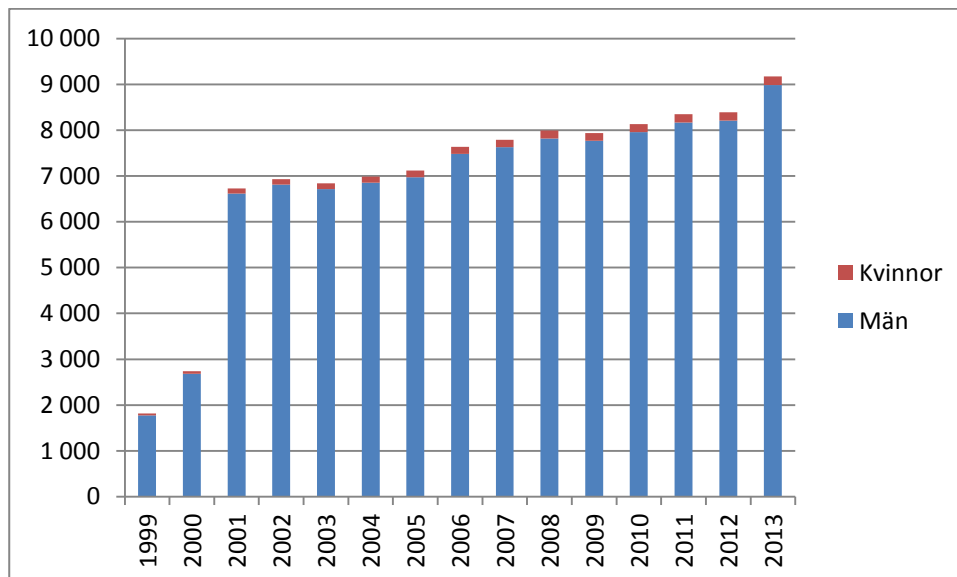
¹⁵ 2013 var 564 nya överförare i åldrarna 56-65 år, vilket utgjorde 41,0 procent av totala antalet nya överförare. 2012 var andelen nya överförare i samma ålderskategori endast 34,1 procent, motsvarande 231 stycken.

Figur 2: Antal nya¹⁶ överförare av premiepension, 1999-2013

Totala antalet överförare har sedan 2001 ökat med i genomsnitt 3 procent per år, se figur 3 nedan. 2001 var det första året som samkönade par förde över premiepension. Andelen samkönade par har därefter legat runt 0,1 procent av totala antalet par som för över.

Figur 3: Totalt antal överförare, 1999-2013

29 procent av de som förde över premiepension 2013 hade gjort det sedan 2001, se tabell 4. 634 personer, eller knappt 7 procent av alla som förde över premiepension 2013, hade gjort detta sedan 1999.

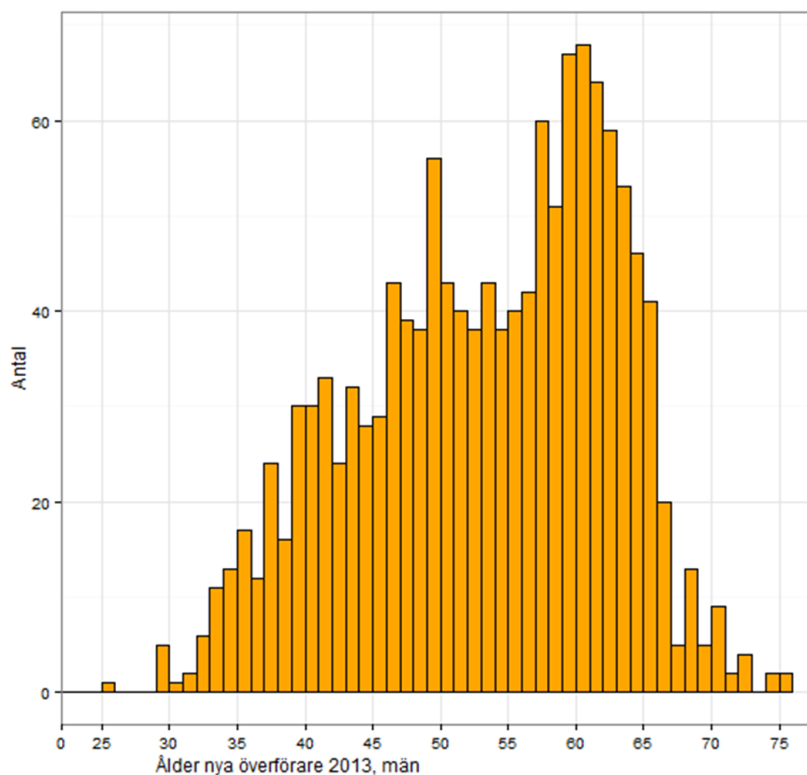
¹⁶ Avser personer som förde över premiepension givet år men som inte förde över premiepension föregående år.

Tabell 4: Personer som fört över premiepension 2001-2013

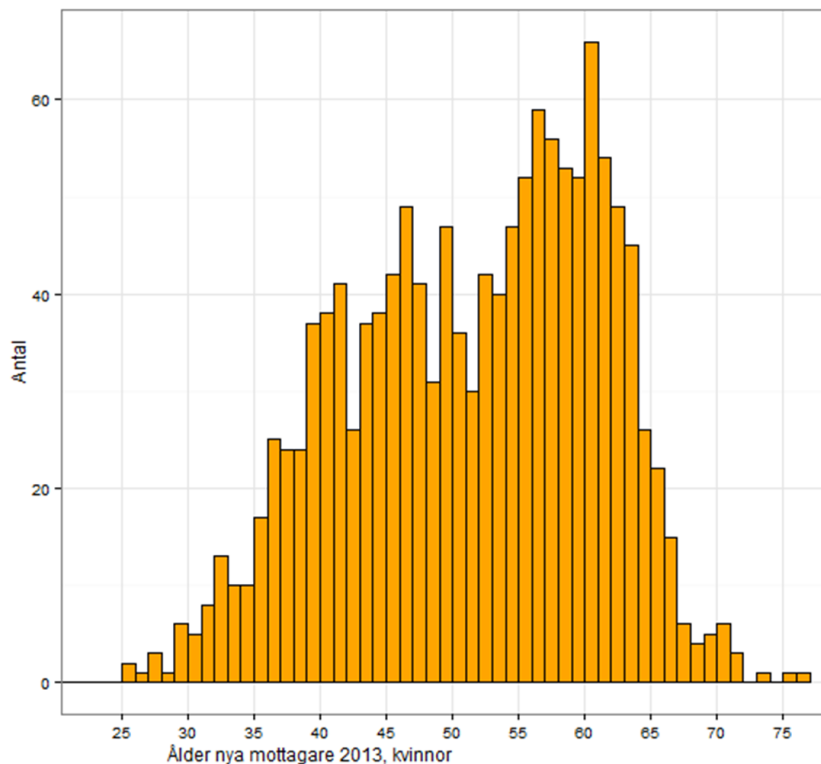
	Män	Kvinnor	Totalt
<i>Antal</i>	2658	31	2689
<i>Andel av personer som fört över premiepension 2013</i>	29,6%	16,7%	29,3%

Av de 1376 par som började föra över 2013 var genomsnittsåldern för överförare 53 år och mottagare 51 år, med stor spridning i åldrar för både nya överförare och nya mottagare av premiepension; den yngsta mottagaren respektive överföraren var 25 år. Den äldsta mottagaren var 76 år och den äldsta överföraren var 75 år. Se figur 4 nedan för fördelningen över ålder för nya överförare 2013 som var män. Figur 5 visar fördelningen över ålder för nya mottagare 2013 som var kvinnor. Se bilaga 12.4 för kvinnliga överförares åldersfördelning och manliga mottagares åldersfördelning.

Figur 4: Ålder nya överförare 2013, män

Figur 5: Ålder nya mottagare 2013, kvinnor

En relativt stor andel av dem som började föra över premiepension 2013 var äldre än 60 år. Detta beror sannolikt på att man då har mer kunskap om nivån på den slutliga pensionen och/eller att man har sökt information inför den stundande pensioneringen och då fått kännedom om möjligheten att föra över premiepension.

När det gäller samtliga överförare 2013, dvs. inte bara de som började överföring detta år, var den genomsnittliga åldern för överförare 57 år. Genomsnittet för män var 57 år och för kvinnor 55 år. Genomsnittlig ålder för mottagare 2013 var 55 år, och i likhet med ålder för överföring var genomsnittet för män 57 år och kvinnor 55 år. Den lägsta åldern för överföring av premiepension var 25 år och den högsta var 75. För mottagare var lägsta ålder 25 år och högsta ålder 77 år.

781 personer som förde över premiepension 2012 förde inte över 2013. Den avbrutna överföringen kan dels förklaras av att en stor del av gruppen, 76 procent, har slutat tjäna in allmän pension. 9 procent har skilt sig och för 2 procent har personen blivit änkling/änka. Det är möjligt att matcha ihop paren (mottagare och överförare) med varandra i databasen, men vi har valt att inte göra det av resurs- och prioriteringsskäl. Detta innebär att vi inte har studerat egenskaper hos den mottagande parten för de som hade pensionsunderlag, vilket med stor sannolikhet också påverkar valet att föra över premiepension.

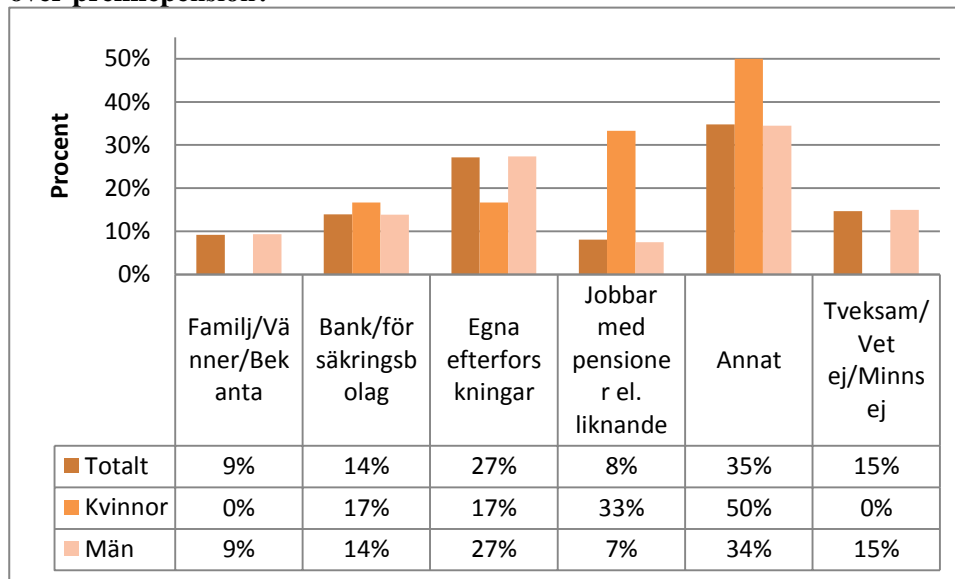
6.2 Skäl till att paren för över premiepension

Sifo har på uppdrag av Pensionsmyndigheten genomfört en enkätundersökning till personer som för över premiepension till sin partner. På frågan om varför man för över sin premiepension till sin partner angav 91 procent att det var för att försäkra sig om

en mer jämlik pension mellan paret. 6 procent angav att de förde över för att de hade fått rådet av vän/familj/bank-eller försäkringsrådgivare. 4 procent av de svarande angav att man förde över av skatteskal.¹⁷

En fråga rörde hur man hade fått information om möjligheten att föra över premiepension, se figur 6 nedan.

Figur 6: Enkät svar för frågan ”hur fick du information om möjligheten att föra över premiepension?”¹⁸

27 procent av de svarande angav att de fått information genom egna efterforskningar. 35 procent angav ”annat”. 16 procent av dessa (dvs. 6 procent av samtliga svarande) angav att de hade fått information genom Pensionsmyndigheten i Orange kuvert eller andra utskick.

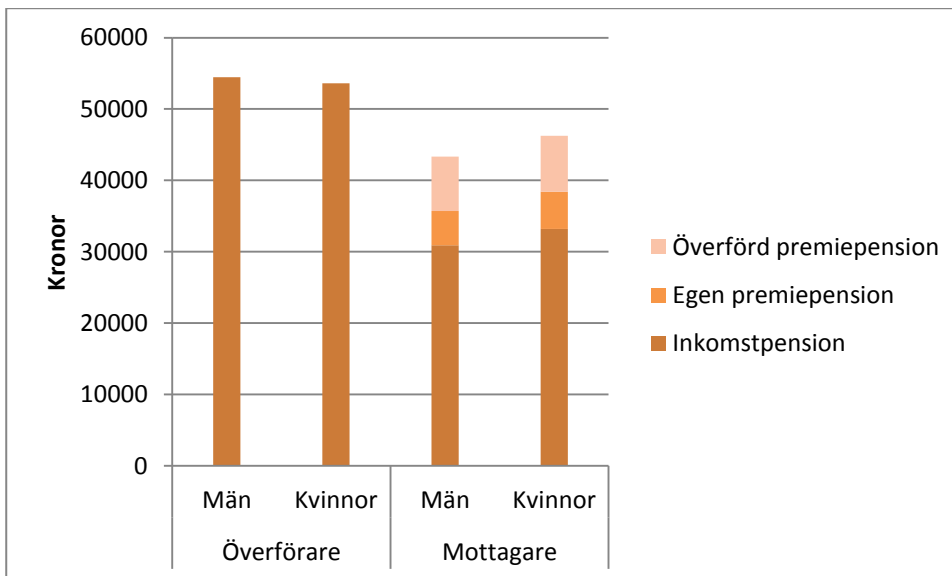
6.3 Hur mycket har överföring av premiepension påverkat mäns och kvinnors pensioner?

Överföring av premiepension innebär i genomsnitt ett relativt stort tillskott till den intjänade pensionen för mottagaren. I figur 7 nedan illustreras effekten av den överförda premiepensionen på mottagarens pensionsrätt, beräknat utifrån genomsnittligt intjänande för mottagare och överförare av premiepension 2013. Den genomsnittliga mottagna premiepensionsrätten är 7800 kronor efter avdrag (se avsnitt 6.1 för mer om överförda belopp).

¹⁷ De svarande tilläts att ange fler än ett svar. Se bilaga 12.3.2 för frågeformulär och diagram.

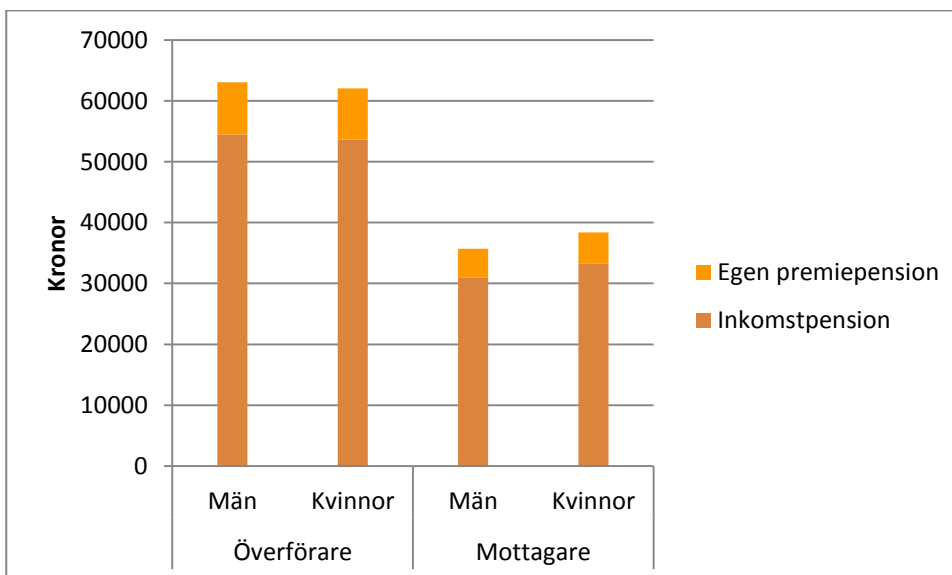
¹⁸ De svarande tilläts att ange fler än ett svar. Svartalternativen har kortats ner av utrymmesskal, se bilaga 12.3.2 för frågeformulär och diagram.

Figur 7: Intjänande mottagare/intjänande överförare 2013

Utän överföringen skulle skillnaden mellan överförarnas och mottagarnas intjänande vara betydligt större. När premiepensionen inte förs över dras dessutom inte ett avdrag på 8 procent av beloppet, vilket innebär att överförarens egen premiepension är något högre än den mottagna premiepensionen. Skillnaden är dock för liten för att framträda i diagrammet, se figur 8.

Figur 8: Intjänande mottagare/intjänande överförare 2013, ej överföring

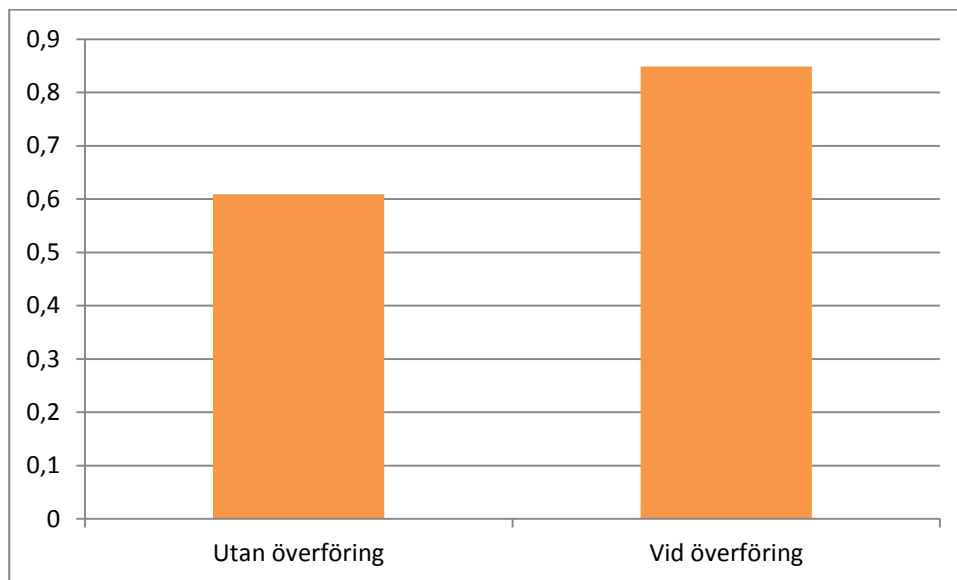

Angett som en andel av de manliga överförarnas genomsnittliga pensionsrätter¹⁹ uppgår de kvinnliga mottagarnas genomsnittliga pensionsrätter till 84,9 procent efter

¹⁹ Se avsnitt 4.1 för beskrivning och tolkning av de kvoter som används för att mäta utjämnings effekter.

överföring. Utan överföring skulle denna kvot endast ligga på 60,9 procent, se figur 9 nedan.²⁰

Figur 9: Intjänande 2013 för mottagare (kvinnor)/intjänande för överförare (män)

Eftersom de flesta överförare är män och de flesta mottagare är kvinnor skiljer sig kvoterna endast marginellt från den som redovisas i figur 9 ovan om man beräknar intjänandet för *samtliga* mottagare som andel av intjänandet för *samtliga* överförare. Kvoten utan överföring även för dessa grupper 60,9 procent. Kvoten med överföring blir dock 0,1 procentenheter lägre, dvs. 84,8.²¹

Eftersom det är så få par som för över premiepension påverkas det totala gapet mellan mäns och kvinnors genomsnittliga intjänande endast marginellt. 2013 innebar överföring av premiepension att gapet i intjänande mellan könen minskade med knappt 0,1 procentenheter, från 90,9 till 91,0 procent.²²

När det gäller långsiktiga effekter kan man studera de par som har fört över premiepension under hela perioden 2001-2013. Kvoten i *intjänande* för mottagare/överförare var 2013 för denna grupp utan överföring 60,5 och med överföring 84,3.²³ Kvoten *behållning* mottagare/behållning överförare var dock 71,3.²⁴

Som tidigare nämnts var genomsnittsåldern 2013 för nya överförare och mottagare av premiepension 53 respektive 51 år. Om dessa par fortsätter att föra över premiepension fram till pension, hur påverkar överföringen deras slutliga pensioner? Antar vi att de arbetar fram till sin alternativa pensionsålder, samt att personerna

²⁰ Se bilaga 12.4 för beräkning.

²¹ Kvinnliga mottagare har något högre snitt än manliga, vilket gör den tidigare kvoten blir marginellt större.

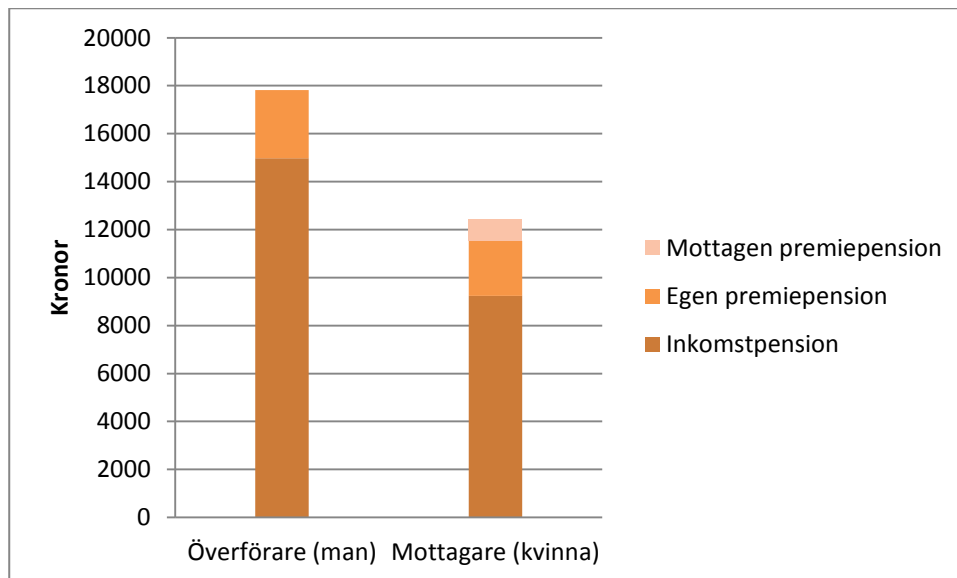
²² Liksom för de analyser som görs i avsnitt 9 är den studerade populationen män och kvinnor som har pensionsbehållning eller pensionsunderlag 2013, samt inte har tagit ut allmän ålderspension.

²³ Se bilaga 12.4 för beräkning.

²⁴ Se bilaga 12.4 för beräkning.

kommer att tjäna in och föra över lika stora belopp som de gjorde 2013²⁵, innebär det i genomsnitt ett tillskott på ca 890 kronor i månaden till pensionen för den mottagande parten, se figur 10 nedan.²⁶

Figur 10: Beräknad pension för nya överförare och mottagare 2013, tillskott till pension i kronor/månad för inkomstpension, egen premiepension och överförd premiepension.

Eftersom överföringen började först vid 53 års ålder har överförande partner en relativt stor del egen premiepension.

Beloppen avser 2013 års inkomstläge och fasta priser. Det bör noteras att ingen hänsyn har tagits till den reala inkomstutvecklingen som grupperna har haft under föregående år utan personerna antas ha haft samma reala inkomst under hela livet.

7 Varför så få?

Sifo har på uppdrag av Pensionsmyndigheten genomfört en enkätundersökning till gifta personer, där ingen i paret har gått i pension, i syfte att undersöka kännedom om möjligheten att överföra premiepension.²⁷

Vid frågan om man kände till möjligheten att föra över premiepension angav 37 procent av de svarande att man kände till detta. Fler kvinnor än män angav att man kände till möjligheten att föra över premiepension, 33 procent av männen och 41 procent av kvinnorna angav detta svarsalternativ, se figur 11 nedan.

Pensionsmyndigheten bedömer dock denna andel som osannolikt hög. Det är inte ovanligt att man vid just telefonintervjuer överdriver sin egen kunskap och kännedom om saker som man inte alls känner till, för att inte framstå som okunnig. Den faktiska

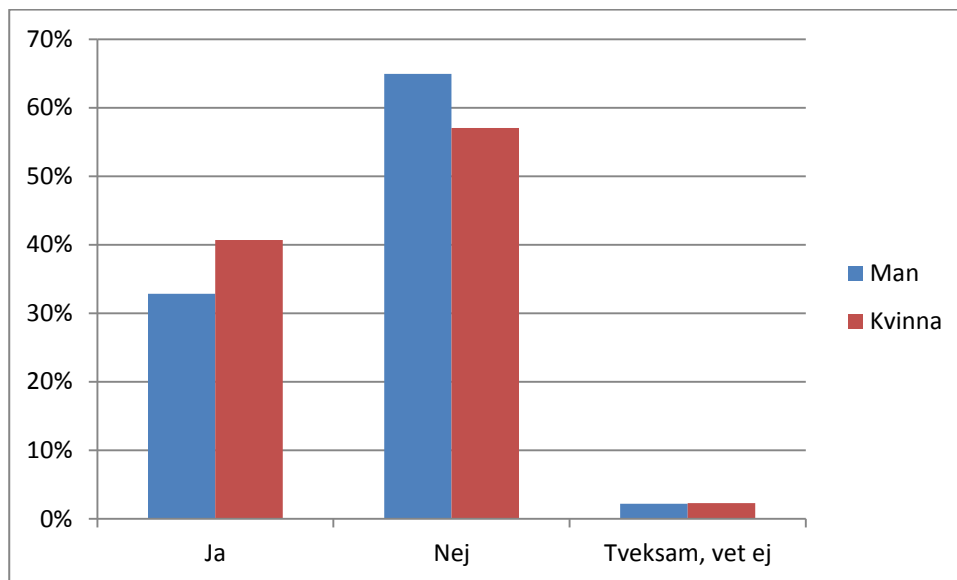
²⁵ Månadslönen för överföraren var i genomsnitt 34 731 kronor och för mottagaren 21 389 kronor, beräknat utifrån intjänad inkomstpension 2013.

²⁶ Typfallsberäkningen är gjord enligt Pensionsmyndighetens tumregler, se avsnitt 4.3.

²⁷ Se bilaga 12.3.1 för beskrivning av enkätundersökningen, enkätfrågorna samt diagram.

andelen som känner till möjligheten är därför sannolikt något lägre än vad undersökningen visar.

Figur 11: Enkät svar för frågan ”känner du till möjligheten att flytta premiepension mellan makar?”²⁸

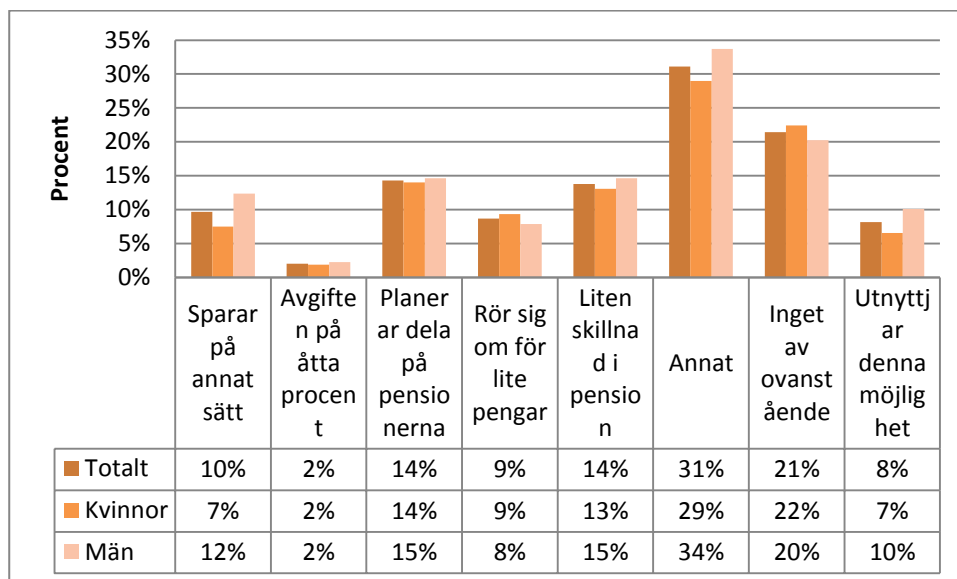
Kännedomen var i genomsnitt större för äldre personer och personer med hög hushållsinkomst, se bilaga 12.3.1. Av kvinnor i åldrarna 30-49 år var det ca 31 procent som angav att man kände till möjligheten att föra över premiepension. I samma ålderskategori var det endast 23 procent av männen som angav detta svarsalternativ.

7.1 De som kände till möjligheten att föra över premiepension

Till dem som angav att de kände till möjligheten att överföra premiepension ställdes frågan om anledning till varför man inte utnyttjade denna möjlighet, se figur 12 nedan.

²⁸ Enkätfrågan nedkortad av utrymmesskäl, se bilaga 12.3 för fullständig formulering.

Figur 12: Enkät svar för frågan ”vilka är de huvudsakliga anledningarna till att du/ni inte flyttar premiepension mellan er?”

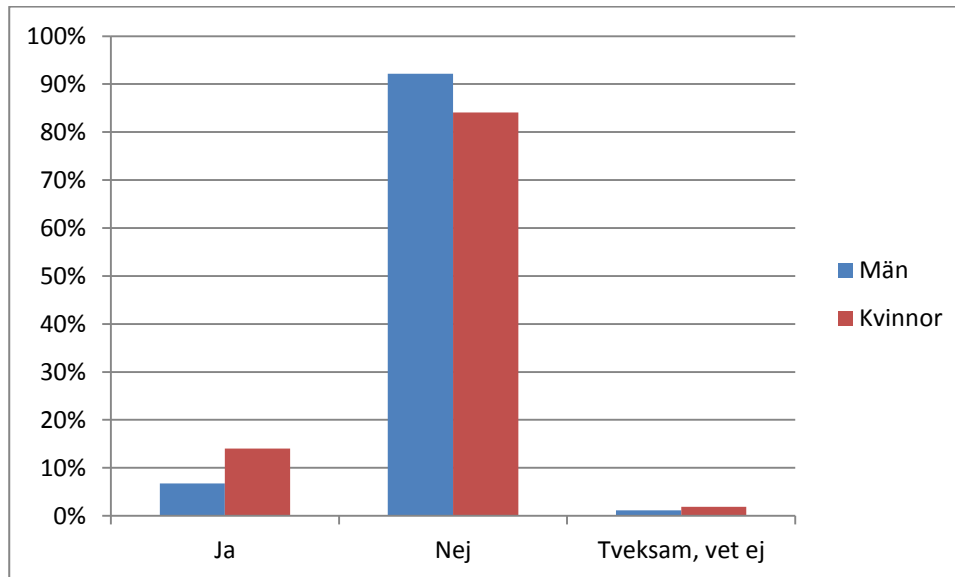
Svaren på frågan skiljde sig endast marginellt mellan könen. Endast 2 procent angav avgiften som ett skäl till att de inte utnyttjar möjligheten att föra över premiepension. Av de som angav annat skäl var det 53 procent (vilket motsvarar 15 procent av den totala gruppen svarande som kände till möjligheten att föra över premiepension) som svarade att det berodde på att ”man inte har pratat med sin partner”/”inte tagit sig tid”/”inte tänkt så mycket på det”. 8 procent av de svarande angav att de redan utnyttjar denna möjlighet, vilket med stor sannolikhet inte stämmer överens med hur de faktiskt gör, med tanke på hur få par som utnyttjar denna möjlighet idag är det mycket osannolikt att vi har fått en så stor överrepresentation i vårt urval av intervju personer. Liksom frågan om kännedom ovan beror svaren sannolikt på intervjusituationen; den svarande vill framstå som en jämlik och uppdaterad person och därför inte ger ett ärligt svar. Detta är ett genomgående problem vid telefonintervjuer om människors privatekonomi.²⁹ Ingen av de svarande angav att man var osäker på påverkan på pensionen och att man därför inte förde över premiepension.

Gruppen som angav att man kände till premiepension fick även frågan om man kände till avgiften på 8 procent. 13 procent av de svarande angav att man kände till avgiften och 86 procent angav att man inte kände till avgiften.³⁰ Den angivna kännedomen om avgiften skiljer sig något mellan könen, se figur 13 nedan. Svarande med högre hushållsinkomst angav i större utsträckning att de kände till avdraget jämfört med svarande med lägre hushållsinkomst, se bilaga 12.3.1.

²⁹ Se bl.a. Chang, L. och Krosnick, J.A. (2009) ”National Surveys Via Rdd Telephone Interviewing Versus the Internet, Comparing Sample Representativeness and Response Quality”. *Public Opinion Quarterly*, vol. 73, no. 4, s. 641-678.

³⁰ Resultatet är korrigerade efter analys av tidigare fråga om skäl till varför man inte för över premiepension. 4 personer som angav avgiften som skäl till att man inte för över premiepension hade på frågan om man kände till avgiften svarat nej. Utan korrigering blir resultatet 11 procent respektive 88 procent.

Figur 13: Enkät svar för frågan ”känner du till avgiften på 8 procent av beloppet vid överföring av premiepension mellan makar?”³¹

Om man särskilt studerar dem som känner till avgiften anger 16 procent av dessa att avgiften är orsaken till skäl till att man inte för över premiepension till sin partner. Det bör dock nämnas att endast 25 stycken personer anger att de känner till avgiften och resultatet bör därför tolkas med viss försiktighet.³²

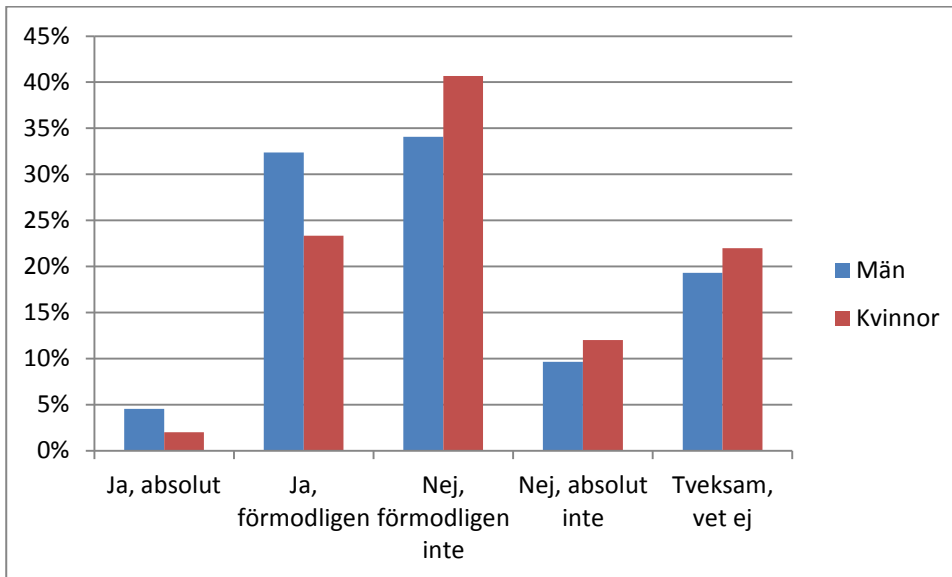
7.2 De som inte tidigare kände till möjligheten att föra över premiepension

De personer som svarat att de inte känner till möjligheten att föra över premiepension mellan par fick frågan om de nu när de fått information skulle använda sig av möjligheten. 31 procent av de svarande angav ”Ja, absolut” eller ”Ja, förmodligen”. Vi ser en viss skillnad mellan könen där männen ställer sig mer positiva, andelen som svarade att de absolut skulle använda sig av möjligheten var dock relativt liten, se figur 14 nedan. Svarande med lägre hushållsinkomst var vidare mer positiva än svarande med högre, se bilaga 12.3.1.

³¹ Enkätfrågan nedkortad av utrymmesskäl, se bilaga 12.3 för fullständig formulering. Svaren är presenterade utan den korrigerings som anges i föregående not 28. Skälet till detta är att vi av tidssjäl inte har haft möjlighet att få information om kön för de fyra personer som angav avgiften som skäl till att man inte för över premiepension och som svarat att man inte kände till avgiften.

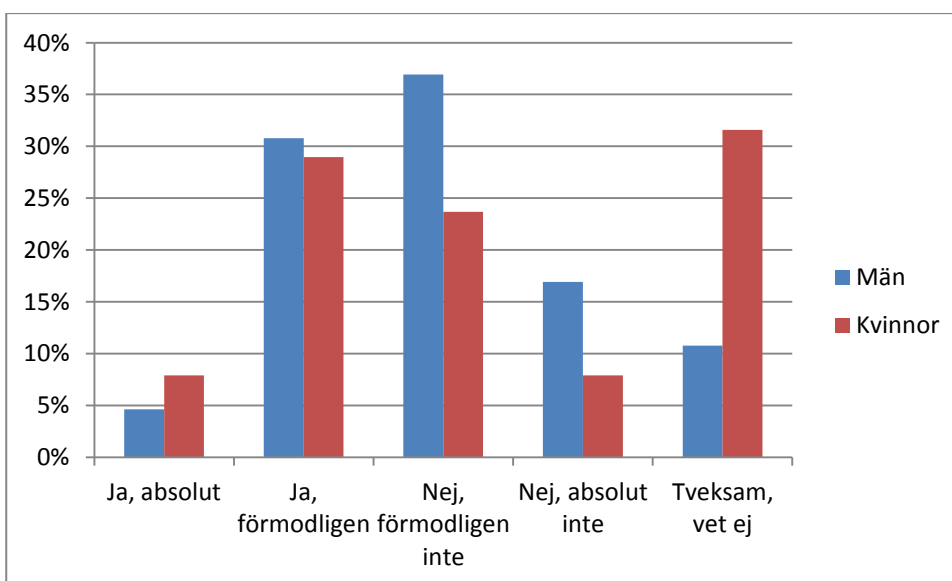
³² Analysen är gjord utifrån den korrigerings som redovisas i not 28.

Figur 14: Enkät svar för frågan ”nu när du känner till möjligheten, kommer du att använda dig av den?”

De som svarade ”Ja, absolut” eller ”Ja, förmodligen” på föregående fråga fick även frågan ”om jag nämner att avgiften är 8 procent av beloppet, kan du fortfarande tänka dig att flytta premiepension till din make/maka?”. 36 procent av de svarande angav ”Ja, absolut” eller ”Ja, förmodligen” och 46 procent angav ”Nej, förmodligen inte” eller ”Nej, absolut inte”. 18 procent angav svaret ”Tveksam, vet ej”. Vi ser en relativt stor skillnad mellan könen, en större andel av männen har angett ett negativt svar och en större andel av kvinnorna har svarat att de är tveksamma, se figur 15 nedan.

Figur 15: enkät svar för frågan ”Om jag nämner att avgiften är 8 procent av beloppet, kan du fortfarande tänka dig att flytta premiepension till din make/maka?”

Svarande med lägre hushållsinkomst var något mer positiva än svarande med högre, se bilaga 12.3.1.

Av dem som på föregående frågor svarat att de inte kände till möjligheten att föra över men som svarade att de *absolut* skulle börja nyttja möjligheten svarade 15 procent att de fortfarande *absolut* var intresserade även efter att de fått information om avgiften. 37 procent svarade ”Ja, förmodligen”. Eftersom så få personer svarade ”ja, absolut” på frågan om de skulle börja föra över premiepension (14 personer) bör svaren dock tolkas med försiktighet.

7.3 Slutsatser och analys

Att fler inte för över premiepension till sin partner beror sannolikt på flera saker. En del svarande anger att man inte har större inkomstskillnader inom hushållet och dessa har således inte ett behov av att föra över premiepension. Andra par uppger att man sparar på annat sätt. Ett annat skäl som anges är att man planerar att dela på framtida pensioner. Vid skilsmässa kommer dock den i paret med lägst inkomst inte kunna ta del av den andra partens pension. Utifrån undersökningen vet vi inte vilka överväganden dessa par har gjort gällande eventuell separation. Av dem som angett att man planerat att dela på den pension som hushållet får har 13 procent angett att man sparar på annat sätt för att täcka skillnaderna.³³ Det är dock endast 28 personer som angett att man planerar att dela på den pension som hushållet så denna andel (13 procent) bör därför tolkas med viss försiktighet.

Kännedomen om möjligheten att föra över premiepension var lägre bland personer 30-49 år än gruppen totalt. Detta bör ses som problematiskt, eftersom det är främst i dessa åldrar som många kvinnor arbetar deltid pga. vård av barn och behovet att föra över premiepension generellt bör vara större än för äldre.

Låg kännedom om möjligheten att föra över premiepension påverkar sannolikt nyttjanden något, eftersom en (liten) del av de som inte kände till detta ställde sig väldigt positiva till att föra över efter att de fått information. En obenägenhet att fatta beslut om pensionen är dock sannolikt mer avgörande, sett till de som känner till men inte för över. Det vanligaste skälet till att man inte för över var att ”man inte har pratat med sin partner”/”inte tagit sig tid”/”inte tänkt så mycket på det”.

Utifrån enkätundersökningarna är det osäkert hur avgiften påverkar nyttjandet av överföring av premiepension. Avgiften tycks verka avskräckande för gruppen som inte tidigare hört talas om överföring av premiepension: av dem som inledningsvis ställde sig positiva till att föra över premiepension var det endast 36 procent som var fortsatt intresserade efter att de fått information om avgiften.

Individerna fick ta ställning till en avgift på 8 procent. Avgiften kommer dock revideras till 6 procent under 2016. Pensionsmyndigheten bedömer dock att sänkningen av avgiften är så pass liten att de slutsatser som kan dras från enkätundersökningen även är relevanta vid en avgift på 6 procent.

³³ 28 personer angav detta alternativ som skäl till att man inte för över premiepension. Av dessa angav 7 procent avgiften på åtta procent som ett hinder, 20 procent angav att det handlar om så lite pengar och 8 procent att man inte tycker att skillnaden i pension är tillräckligt stor.

Av de som sedan tidigare kände till möjligheten att föra över premiepension hade de flesta dock inte vetskap om avgiften och angav andra skäl till att man inte för över premiepension. Av de som kände till avgiften angav 16 procent att avgiften var ett skäl till att man inte för över premiepension. Det var dock så pass få som kände till avgiften att det inte går att dra några slutsatser ifrån resultatet.

Ingen av de svarande angav osäkerhet i effekt på pensionen som ett skäl till att man inte för över premiepension. I enkätundersökningen ställdes dock ingen explicit fråga om individernas uppfattning om hur överföring av premiepension skulle påverka parens slutliga pensioner, vilket vore önskvärt för att med säkerhet kunna dra slutsatser om individernas uppfattning i frågan. Effekten på pensionen bedöms dock som svår för den enskilde att uppskatta och Pensionsmyndigheten bedömer att denna osäkerhet sannolikt också bidrar till det låga nyttjandet av överföring av premiepension.

8 Hur skulle nyttjandet av överföring av premiepension kunna öka?

8.1 Ta bort avdraget vid överföring?

I förarbetena till lagstiftningen angavs att överföring av premiepension kunde tänkas leda till en merkostnad för försäkringskollektivet. Regeringen angav att möjligheten till att överföra skulle vara kostnadsneutral, i synnerhet eftersom premiepensionssystemet är en del i ett obligatoriskt pensionssystem så bör en frivillig möjlighet att överföra sådan pensionsrätt inte få medföra kostnader för dem som inte väljer detta. Vid överföring av premiepension finns enligt regeringen således ett behov av att justera värdet på den överförda pensionsrätten³⁴

I avsnitt 5.1 redovisas regelverket kring den avgift som tas ut på överfört belopp. Enligt lagen så ska de som tar emot överförd pensionsrätt svara för utebliven arvsvinst på grund av överföringen. 98 procent av överföringarna går från män till kvinnor. Den uteblivna arvsvinsten beror på att de som tar emot överförd pensionsrätt (i huvudsak kvinnor) i genomsnitt förväntas leva längre än de som ger (i huvudsak män). Detta innebär i nuläget ett avdrag på 8 procent på överfört belopp för att kompensera för den högre förväntade livslängden hos mottagaren. Under 2016 kommer avgiften dock att revideras till 6 procent, vilket innebär att den nya avgiften kommer att gälla för pensionsrätter intjänade från och med 2015. SCB:s prognoser visar vidare att skillnaden i livslängd mellan män och kvinnor kommer att fortsätta minska. Det är därför sannolikt att avgiften i framtiden kommer att revideras ner ytterligare, men det går inte att uttala sig om när det skulle ske.

När det gäller kompensation för de uteblivna arvsvinsterna rör det sig om relativt små belopp för varje enskild sparare, knappt 1 krona i genomsnitt per sparare och år.³⁵ Beloppen är små just för att det idag är så få som för över premiepension. Om fler skulle föra över skulle summan av uteblivna arvsvinster bli större. Det krävs dock betydligt fler överförare för att komma upp i några större belopp; även om antalet

³⁴ Se prop. 1997/98:151 s.314.

³⁵ 0,74 kr per sparare och år vid en avgift på 6 procent och ränta på 2,38 procent. Vid en avgift på 8 procent blir resultatet 0,98 kr per sparare och år.

skulle öka fyrdubbelt till 40 000 blir kompensationen för uteblivna arvsvinster bara runt 3 kronor i genomsnitt per sparare och år.³⁶

Att ta bort avgiften (kompensationen för uteblivna arvsvinster) skulle alltså innebära en marginell kostnad för övriga pensionssparare, vilket kan ses som ett argument för en slopad avgift. Som anges i uppdraget får en föreslagen regeländring dock inte innebära att finansiella risker uppkommer på statens budget eller för andra grupper inom premiepensionssystemet. Att ta bort avdraget skulle innebära en, om än i dagsläget ringa, finansiell påverkan för övriga sparare inom premiepensionssystemet i form av minskade arvsvinster.

Pensionsmyndigheten har emellertid ansett att det är betydelsefullt att undersöka betydelsen av avdraget när det gäller nyttjandet av överföring av premiepension. Utifrån enkätundersökningarna är det osäkert hur avgiften påverkar överföring av premiepension. De flesta känner inte till avgiften och anger andra skäl till att man inte för över. Avdraget tycks dock ha viss avskräckande effekt för dem som inte tidigare kände till att man kan föra över premiepension. Majoriteten av dem som först ställt sig positiva blev tveksamma eller negativa när de fick höra att det görs ett avdrag på beloppet. Vad de svarande anger i intervjusituationen kan dock inte sägas spegla verkligheten fullt ut. Det är osäkert hur dessa individer skulle agera efter mer betänketid och möjlighet att tillgodogöra sig mer information, samt vilka skäl som skulle ligga till grund för ett slutgiltigt beslut.

Pensionsmyndigheten anser att det är en motiverad princip att inte låta kostnaden för överföring av premiepension påverka kollektivet pensionssparare. Dessutom saknas entydiga resultat av enkätundersökningarna som pekar mot att avdraget i stor utsträckning hindrar överföring av premiepension. Pensionsmyndigheten ser därför inte skäl till att ompröva avdraget.

8.2 Mer information?

8.2.1 Informera mer om möjligheten att föra över premiepension och effekter på pensionen?

I enkätundersökningen till gifta par som inte har gått i pension angav 37 procent av de svarande att de känner till möjligheten att föra över premiepension. Det är dock inte ovanligt att man vid just telefonintervjuer överdriver sin egen kunskap och kännedom och den faktiska andelen som känner till möjligheten är därför sannolikt något lägre än vad undersökningen visar.

Pensionsmyndigheten har i likhet med tidigare ansvariga myndigheter inte varit särskilt aktiv med att informera om möjligheten att överföra premiepensionsrätt. En bakgrund till det är att det finns ett behov att koncentrera och begränsa

³⁶ 2,83 kr per sparare och år vid en avgift på 6 procent och ränta på 2,38 procent. Vid en avgift på 8 procent blir resultatet 3,77 kr per sparare och år. I beräkningarna utgår vi från snittbelopp på premiepension för gifta män. Om man istället utgår från nuvarande (höga) belopp vid överföring av premiepension blir resultatet högre, 3,22 kr per sparare och år vid avgift på 6 procent respektive 4,30 kr per sparare och år vid avgift på 8 procent. Det bedöms dock som sannolikt att snittbeloppet på överförd premiepension sänks om fler personer för över.

pensionsinformationen till det mest väsentliga. Möjligheten att överföra premiepensionsrätt har inte ansetts tillhöra den gruppen. En annan bakgrund är att överföringen av premiepensionsrätt kommer att vara en ekonomisk förlustaffär för vissa hushåll. Det gäller hushåll där parrelationen består under pensionstiden och där den mottagande individen avlider före den som ger bort pensionsrätten.

Idag finns en beskrivning på Pensionsmyndighetens hemsida om möjligheten att föra över premiepension till sin partner. Den finns redovisad under information till familjer där en av föräldrarna arbetar deltid. Myndigheten har även under 2014 och 2015 informerat om överföring av premiepension i kampanjer som riktar sig till småbarnsföräldrar. Responserna när det gäller kampanjerna har varit positiv och föräldrarna har angett att detta är något som man inte tidigare kände till. Effekterna av dessa informationsinsatser har ännu inte kunnat undersökas när det gäller antalet som väljer överföring av premiepension.³⁷

Av dem som inte tidigare hört talas om möjligheten att föra över premiepension ställer sig 31 procent positiva till att utnyttja möjligheten. Endast tre procent svarar dock att de "absolut" kommer att börja föra över premiepension. Av dem som är positiva var 36 procent fortsatt positiva efter att de hade fått information om avdraget på 8 procent. Detta innebär att 11 procent av dem som inte tidigare hade kännedom om överföring av premiepension är intresserade efter att de har fått information om möjligheten att föra över och vet om att det innebär ett avdrag på 8 procent av beloppet.

Steget från att vara positiv till att aktivt fatta ett beslut bedöms dock som stort. Forskning visar att de flesta människor har ett begränsat intresse för pensionsfrågor och oftast varken kan eller vill välja.³⁸ Även enkätundersökningen visar att många inte har gjort något val för att man inte tagit itu med det eller tänkt på det.³⁹ Det är därför osäkert vilken effekt ökad information skulle ge. Innan stora resurser satsas på detta bör effekten av information testas, vilket kan göras genom experiment där man skickar ut information till ett urval pensionssparare som har rätt att föra över premiepension till sin partner. När det gäller det stora antalet nya överförare 2001 kan detta visserligen förklaras av en stor informationskampanj i samband med det första fondvalet (se avsnitt 6.1). Pensionsmyndigheten bedömer dock att den uppmärksamhet som fondvalet i sig fick bidrog stort till benägenheten att ta till sig informationen om överföring av premiepension. Det bedöms därför som osannolikt att utökad information om överföring av premiepension skulle ge lika stora effekter idag.

³⁷ För de som valde överföring efter 31 januari 2014 kan överföring ske först från och med intjänandeåret 2015. 2015 års pensionsrätter fastställs först i slutet av 2016. Som redovisas i avsnitt 6.1 beror ökningen av antalet nya överförare 2013 framför allt på en ökning i åldersgruppen 56-65 år. När det gäller andelen överförare i åldrarna 30-45 år minskar denna kraftigt från 2012 till 2013, från 31,6 procent till 23,1 procent av totala antalet nya överförare respektive år.

³⁸ Se t.ex. Mitchell och Utkus (2003). Lessons from Behavioral Finance for retirement Plan Design, WP. Pension Research Council of the Wharton School of the University of Pennsylvania.

³⁹ Svar i stil med: "man inte har pratat med sin partner"/"inte tagit sig tid"/"inte tänkt så mycket på det"

Även om man inte kan dra några slutsatser från enkätsvaren när det gäller i vilken utsträckning osäkerhet om vilken effekt överföring av premiepension skulle få på de slutliga pensionerna, bedömer Pensionsmyndigheten att sådan osäkerhet sannolikt påverkar individernas benägenhet att välja överföring av premiepension. Effekten på pensionen är väldigt svår att uppskatta och varken Pensionsmyndigheten eller Min Pension tillhandahåller verktyg där den enskilde själv kan göra en prognos för hur överförarens och mottagarens pension påverkas av att välja överföring av premiepension. De kunder som kontaktar Pensionsmyndighetens kundtjänst och ber om en pensionsprognos kan be om en simulering av överföring av premiepension. Kunskapen hos pensionsspararna om att de på så vis kan få en prognos med simulerad överföring bedöms dock som synnerligen låg.

8.2.2 Informera om vinster i form av skatteeffekter för hushållet?

För inkomståret 2016 finns det två s.k. skiktgränser för pensionärer. Den nedre skiktgränsen är 469 300 kronor, dvs. 39 100 kr/mån. På inkomster över denna gräns tas statlig inkomstskatt ut med 20 procent. Den övre skiktgränsen är 657 500 kronor, dvs. 54 800 kr/mån. På inkomster över denna gräns tas statlig inkomstskatt ut med ytterligare 5 procentenheter (den så kallade värnskatten), det vill säga sammanlagt 25 procent.

Par med inkomstskillnader kan av skatteskäl således tjäna på att föra över premiepension. Om den ena parten ligger över en skiktgräns och för över pensionsrätt till sin partner med lägre inkomst, som även efter överföring ligger under samma skiktgräns, blir det totala skatteuttaget för hushållet lägre.

I enkätundersökningen riktad till personer som för över premiepension angav 4 procent att man gjorde detta av skatteskäl. Ökad information om skatteeffekter skulle sannolikt kunna öka antalet som för över premiepension, åtminstone i viss mån. Detta gäller i synnerhet äldre personer som har närmre till sin pension och har en säkrare pensionsprognos samt par med stora inkomstskillnader. Äldre personer som har närmre till sin pension har även en lägre osäkerhet kring skattenivåerna under pensionstiden jämfört med yngre personer som har längre kvar till pensionen.

I regeringens förslag om att ge möjlighet till överföring av premiepension angavs att konstruktionen i vissa avseenden tjänade till att minska spekulation i skatteeffekter.⁴⁰ Pensionsmyndigheten anser dock att problem med skattespekulation är av mindre betydelse i förhållande till de vinster som skulle ges genom en höjning av kvinnors pensioner som ett resultat av överföringen. Osäkerheten kring framtida skattenivåer bör dock ses som ett skäl till att Pensionsmyndigheten bör vara försiktig och inte ha en alltför rådgivande roll när det gäller information om skatteeffekter vid överföring av premiepension. Förändras skatterna i framtiden kan personer som tidigare tjänat skattemässigt på att föra över enbart uppfatta överföringen som en kostnad pga. det avdrag som har gjorts på beloppet.

En ökad överföring av premiepension på grund av skatteskäl skulle vidare få negativ påverkan på statsbudgeten. Utgifterna för bostadstillägget skulle eventuellt kunna minska, men det sannolika är att den här gruppen kvinnor har andra gemensamma

⁴⁰ Se prop. 1997/98:151 s. 300 samt 307.

tillgångar med sin make som vid bodelning gör att de inte har rätt till bostadstillägg även utan överföringen. Sammantaget bedömer myndigheten att man inte bör prioritera resurser för att nå ut med denna typ av information.

8.3 Förenkla ansökningsförfarandet?

Överförare och mottagande part ska ansöka om överföring av premiepension genom att gemensamt underteckna en blankett och skicka in till Pensionsmyndigheten. I förarbetena till regelverket anges att även om en överföring kan sägas vara en ensidig transaktion bör det, på samma sätt som för delning av pensionsrätt, krävas att makarna är överens för att överföringen ska ske.⁴¹

Pensionsmyndighetens ser dock att de motiv till gemensam ansökan som föreligger vid delning av pensionsrätt inte finns när det gäller överföring av pensionsrätt. Vid delning kan ”överföring” ske från båda parter olika år, beroende på om vem som har högst intjänande under året. Det är därför rimligt att båda parterna har gett sitt skriftliga godkännande för delning av pensionsrätt. När det gäller överföring av pensionsrätt anser Pensionsmyndigheten att det är rimligt att endast kräva ansökan från överförande part. På detta vis förenklas även möjligheten till e-ansökan, vilket myndigheten också anser i sig skulle förenkla ansökningsförfarandet. Ytterligare motiv till att tillåta endast överförande part att ansöka är att överföringen i dagsläget kan avslutas genom att endast en av parterna ansöker om det.⁴²

Ansökan om överföring av premiepension ska komma in till Pensionsmyndigheten senast den 31 januari det år som överföringen ska börja gälla. I förarbetena till regelverket angavs administrativa skäl samt en önskan att minska möjlighet till spekulation som motiv till att sätta ett tidigt datum för ansökan.⁴³

Pensionsmyndigheten bedömer dock att det i dagsläget inte finns administrativa skäl till att sätta sista datum för ansökan så tidigt under året. När det gäller skattespekulation anser myndigheten att sådana problem är av mindre betydelse i förhållande till de vinster som skulle ges genom en höjning av kvinnors pensioner som ett resultat av överföringen. Myndigheten anser i synnerhet att det vore lämpligt om par gavs möjlighet att påbörja överföring av premiepension i samband med att de har fått ta del av sin pensionsprognos i Orange kuvert. Orange kuvert skickas ut under februari-mars varje år till pensionssparare.

I enkätundersökningen till gifta par anger 15 procent av dem som känner till möjligheten att föra över att man inte gör detta av skäl som att man inte har tänkt på det eller orkat ta itu med det. Det är inte osannolikt att ett förenklat ansökningsförfarande skulle kunna ha viss effekt för dessa individer, det är dock oklart hur stor effekten skulle vara och den bör inte överskattas (av samma skäl som osäkerheten kring effekten av mer information).

⁴¹ Ds. 1997:67 s.135.

⁴² Ansökan ska inkommit senast den 31 januari för att överföringen ska avbrytas gällande år, se 61 kap. 14 § SFB.

⁴³ Prop. 1997/98:151 s. 307.

8.4 Överföring som förval?

Som nämns tidigare visar enkätundersökningen att många inte för över premiepension av skäl som att man t.ex. inte har tagit sig tid.⁴⁴ Forskning visar att individer av olika skäl inte alltid fattar rationella beslut kring sin pension.⁴⁵ I vissa situationer, som överföring av premiepension, kan det irrationella beslutet handla om att man inte gör ett aktivt val trots att det är det mest lämpliga för individen (i det här fallet paret).

Det finns studier som visar att, förutom genom information, så kan individens valbeteende påverkas genom en ”knuff”.⁴⁶ Genom att använda t.ex. förvalsalternativ kan t.ex. staten styra människors val i ”rätt” riktning men samtidigt behålla möjligheten för individen att välja fritt. Pensionsmyndigheten bedömer det som säkert att betydligt fler skulle föra över premiepension till sin partner om detta var ett förval i systemet.

I uppdraget anges att Pensionsmyndigheten i analysen ska överväga om valsituationen kan förenklas så att det krävs en mindre insats eller att det t.o.m. i vissa situationer kan räcka med ett passivt medgivande för att premiepensionsrätten ska föras över. Även ett alternativ där överföring är helt förval bör analyseras utifrån konsekvenser för jämställdhet och framtida pensionsnivåer.

I förarbetena angavs att överföring av premiepension syftar till att jämna ut pensionen för de par där den ena föräldern är hemma mer pga. vård av barn. Skäl till att överväga förval när det gäller överföring av premiepension är att många kvinnor tar mer ansvar för hem och vård av barn än männen, vilket ses som en väsentlig orsak till att kvinnor har lägre genomsnittsinkomst och i senare led får lägre pension än männen.⁴⁷

I analysen utgår vi ifrån att det ligger i båda parternas intresse att det finns ett skydd vid eventuell skilsmässa i det fall den ena har en minskad pension till följd av vård av gemensamma barn. För att det ska vara legitimt att införa förval utgår myndigheten vidare från att träffsäkerheten ska vara hög, dvs. att förvalet generellt ska ses som det mest lämpliga för berörda par. Vidare ska kostnaden inte vara för hög för de par där förvalet gäller men där förvalsalternativet inte är det mest lämpliga.

Pensionsmyndigheten ser flera svårigheter när det gäller att identifiera en situation där överföring av premiepension bör vara förval. Ett förval för alla gifta par, där män alltid för över till kvinnor, går emot principen om ett könsneutralt pensionssystem. Vidare tjänar inte män alltid mer än kvinnor även om det generellt är så.

Förval om överföring av premiepension för alla gifta, vid inkomstskillnad oavsett kön, innebär andra problem. För att den överförande parten inte ska få lägre intjänande till pensionen än den mottagande krävs en inkomstskillnad på mer än 37 procent.⁴⁸ Oavsett var man sätter gränsen för inkomstskillnad skulle effekten av en sådan regel

⁴⁴ Svar i stil med: ”man inte har pratat med sin partner”/”inte tagit sig tid”/”inte tänkt så mycket på det”

⁴⁵ Mitchell och Utkus (2003).

⁴⁶ Se Riksrevisionen, ”Att gå i pension – varför så krångligt”, RiR 2014:13, s.32f.

⁴⁷ Se *Hela lönen, hela tiden, Utmaningar för ett jämställt arbetsliv*, SOU 2015:50 samt

Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män, bilaga 3 till budgetpropositionen 2014/15.

⁴⁸ $X = pgi(\text{takad}) \text{ överförare}, Y = pgi(\text{takad}) \text{ mottagare. } X * 0,16 \geq Y * 0,185 + X * 0,025 \rightarrow X/Y \geq 1,37$

vara svår att förutse och skulle innebära överföring vissa år och vissa år skulle ingen överföring ske.

Ett alternativ värt att nämna i sammanhanget är förval för alla gifta när man har gemensamma barn under 4 års ålder, eftersom vård av barn är en stor orsak till kvinnors låga pensioner och slår an till syftet med att man införde möjligheten att föra över premiepension. Ett problem vid en sådan regel, förutom de som anges ovan, är att en man som generellt har högre inkomst än sin fru kan vid föräldraledighet få lägre inkomst, och därför få pensionsrätter från henne. Även om det ur ett jämställdhetsperspektiv är positivt att mannen är föräldraledig är det tveksamt om detta direkt ska kunna påverka kvinnans pension negativt.

Ett mer träffsäkert mått för förval vore att överföring skulle ske vid vissa skillnader i pensionsbehållning snarare än det årliga intjänandet av pensionsrätter. Vi ser dock problem även med ett sådant förfarande.

Ett problem är att det finns personer som har en god pensionsförsörjning men har en låg allmänpensionsbehållning. Det kan vara egenföretagare som avsatt mycket till sin framtida pension men ändå haft lågt intjänande till den allmänna pensionen. Det finns även enstaka personer med höga förmögenheter men som har litet intjänad allmän pension. Personer som arbetar eller har arbetat mycket utomlands och tjänat in pension i andra länder men har en låg pensionsbehållning i Sverige är ytterligare ett exempel på situationer där en regel om att som förval överföra premiepensionsrätten till den med lägst pensionsbehållning skulle kunna slå fel.⁴⁹

Men framför allt ser Pensionsmyndigheten principiella problem med att införa förval vid överföring av premiepension. Det ursprungliga syftet var att ge par möjlighet till delad pensionsrätt, när det inte gick att genomföra så föreslog regeringen möjlighet att föra över pensionsrätt. I förarbetena anges explicit att överföring ska vara frivillig. Pensionsmyndigheten har gjort bedömningen att en automatisk överföring inte kommer i konflikt med egendomsskyddet så länge det går att avstå från överföring. Men även om det ges möjlighet att välja bort ett förval kräver detta alltid en aktiv insats från individen och därmed besvär för den enskilde. Utifrån forskning om individers val när det gäller pensioner bedömer myndigheten vidare det som sannolikt att många par som varken vill eller bör föra över premiepension kommer att missa att välja bort detta förval och inse konsekvenserna i efterhand, kanske först vid pensioneringstillfället.

En annan principiell invändning är att pensionssystemet är uppbyggt kring *individuellt* intjänande till pensionen. Att införa förval om överföring, med tanke på hur styrande förval är för individens val, är ett ganska stort principiellt avsteg från nuvarande principer. Förändringen skulle sannolikt av flera uppfattas som ett stötande ingrepp av lagstiftaren i den individuella och hushållsgemensamma ekonomin, ett ingrepp som kan leda till konflikter hos paren. Samtidigt kommer många också att gilla den omsorg om individen med lägre pension i ett par som en förvald överföring rimligen är ett uttryck för.

⁴⁹ Problemet med förvärvsarbete i andra länder föreligger även vid överföring baserat på årligt intjänande.

Det kan tilläggas att Pensionsmyndigheten tidigare har lämnat förslag om att även låta sammanboende få föra över premiepension till varandra.⁵⁰ Det skulle vara synnerligen svårt att införa förval för sammanboende, då dessa i synnerhet kräver en aktiv anmälan för att säkerligen avse par som vill jämna ut sina inkomster. Den enda förvalssituationen som i princip likställer sammanboende med gifta par skulle vara i de fall man har gemensamma barn som gör att individerna har en koppling via tillgängliga register.

9 Utjämnings effekter på mäns och kvinnors pensioner av ökad överföring av premiepension

I detta avsnitt beräknas utjämnings effekter på mäns och kvinnors pensioner vid ökad överföring av premiepension. Vi beräknar hur skillnaden i intjänandet till pensionen mellan män och kvinnor förändras om man tar bort avgiften på 8 procent, om man för över premiepension från alla gifta män till alla gifta kvinnor samt överföring från alla gifta män med små barn (0-4 år) till alla gifta kvinnor med små barn. Med gift avses även registrerad partner.

Av resurs- och tidsskäl har vi valt att inte matcha ihop gifta par med varandra i databasen och har därför inte uppgift om inkomstskillnader inom par eller vem i paret som tjänar mest. Detta innebär begränsningar i vilka analyser som har kunnat genomföras. Vi har t.ex. inte kunnat räkna på hur stor utjämnings effekten skulle bli vid överföring från den i paret som tjänar mest till den som tjänar minst, eller hur utjämnings effekten skulle bli om överföring skedde endast vid viss nivå på inkomstskillnad inom paren.

Vi låter alltså alltid överföring från män till kvinnor och vi tar således inte hänsyn till samkönade äktenskap eller att kvinnor i vissa fall tjänar mer än männen. Se avsnitt 4.1 för beskrivning av kvoter för hur utjämnings effekterna mäts. Den studerade populationen är män och kvinnor som har tjänat in allmän pension eller har pensionsbehållning 2013, samt inte har tagit ut allmän ålderspension.

9.1 Effekt av slopat avdrag

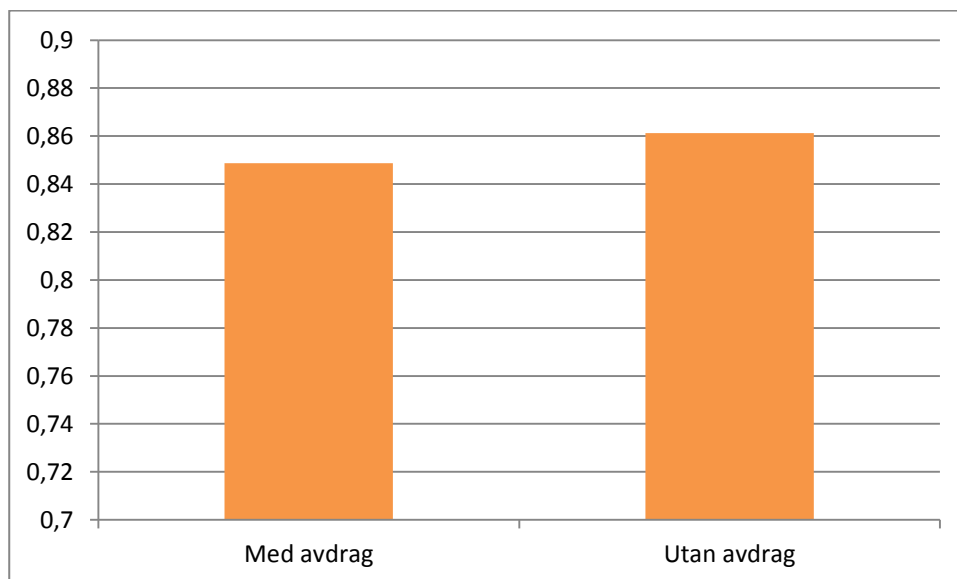
En effekt av avdraget på 8 procent är att den mottagana premiepensionen är lägre än vad den skulle ha varit utan avdraget. Med avgiften blir den genomsnittliga mottagna premiepensionsrätten cirka 7800 kronor. Utan avdraget skulle beloppet dock uppgå till 8500 kronor.

I avsnitt 6.3 redovisades kvoten av kvinnliga mottagarnas genomsnittliga intjänande till pension dividerat med överförarnas genomsnittliga intjänande till pensionen. Med avdraget uppgår denna till 84,9 procent. Om avdraget slopas höjs dock kvoten till 86,1 procent dvs. minskar gapet i intjänande mellan grupperna med drygt en procentenhet, se figur 16 nedan.⁵¹

⁵⁰ VER 2016-45, PID 148943.

⁵¹ Se avsnitt 6.3 för beräkning av kvoten i nuläge. Ett slopat avdrag innebär en höjning av den mottagna premiepensionen från 0,92 procent av överförarens premiepension till hela beloppet, vilket höjer kvoten med drygt en procentenhet.

Figur 16: Kvot intjänande 2013 mottagare (kvinnor)/intjänande överförare (män), med och utan avdrag

Om man ser till intjänandet för samtliga mottagare och samtliga överförare går kvoten från 84,8 procent till 86,0 procent om man tar bort avdraget.

Typfallsberäkningen i avsnitt 6.3 visade att överföring av premiepension ger ca 890 kronor i månaden för mottagaren, beräknat utifrån snittålder och snittinkomster för nya överförare och mottagare 2013. Om avdraget slopas blir effekten av den mottagna premiepensionen på pensionen ca 970 kronor i månaden, dvs. ytterligare 80 kr/mån i pension.

Eftersom det är så få som för över premiepension och blir påverkan på gapet mellan mäns och kvinnors genomsnittliga intjänande ytterst liten av ett slopat avdrag. Gapet i intjänande mellan könen totalt skulle endast minska med 0,004 procentenheter jämfört med nuläge (se tabell 5 i avsnitt 9,4).

Det bör noteras att dessa effekter är beräknade med antagandet att nyttjandet inte ökar om avdraget avskaffas.

9.2 Effekt av överföring från män till kvinnor för alla gifta

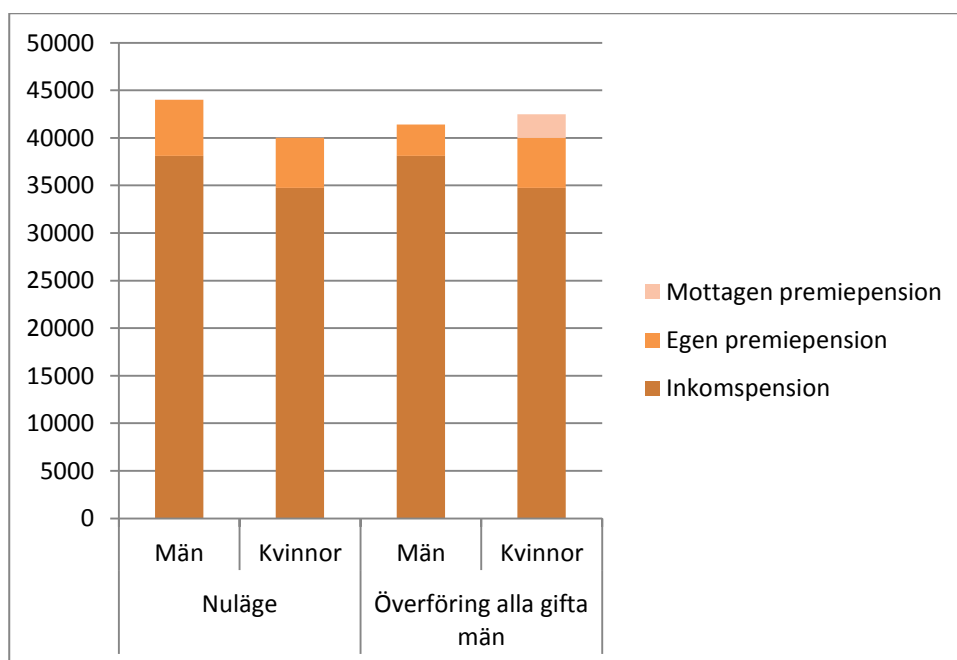
Antalet gifta personer/personer i registrerat partnerskap som har pensionskapital och som inte tagit ut pension uppgick 2013 till 2,1 miljoner.⁵² Skillnaden är stor i intjänande mellan gifta män och gifta kvinnor, större än skillnaden mellan ogifta män och ogifta kvinnor (kvoten intjänande kvinnor/män är 84,0 procent för gifta jämfört med 94,0 procent för ogifta). Gifta tjänar dock mer än ogifta, vilket gäller för både män och kvinnor.

Om gruppen gifta män för över sin premiepension till gruppen gifta kvinnor försvinner det totala pensionsgapet mellan män och kvinnor, och kvinnor skulle totalt ha högre

⁵² Avser civilstånd vid ingången av 2013.

genomsnittligt intjänande. Kvoten går från 91,0 till 102,3⁵³ procent, se tabell 5 nedan. I figur 17 nedan ser vi förändringen i det genomsnittliga intjänandet för samtliga män och samtliga kvinnor.

Figur 17: Genomsnittligt intjänande för samtliga män och kvinnor, nuläge och överföring av premiepension från samtliga gifta män till samtliga gifta kvinnor, utgår från 2013 års intjänande

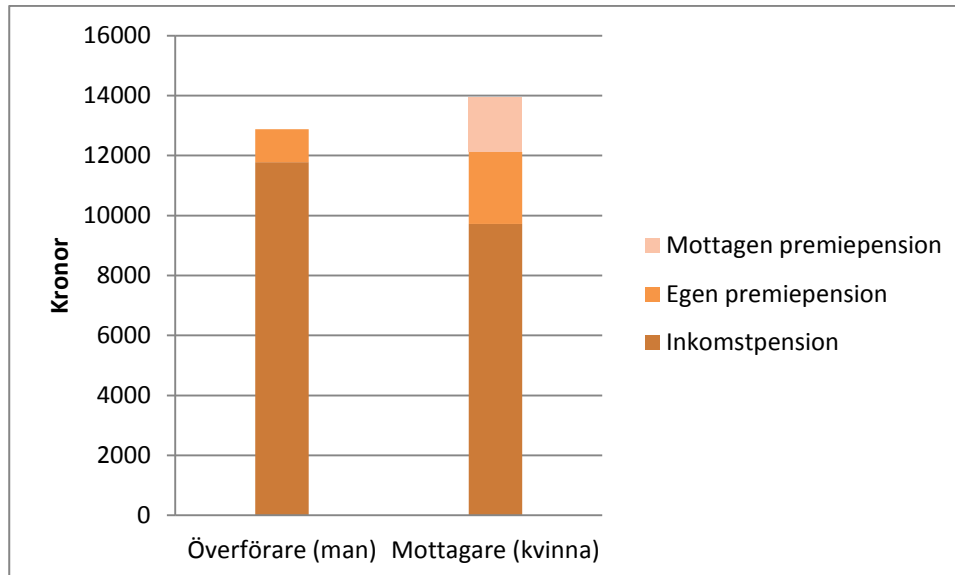

Om man endast ser till förhållandet mellan gifta män och gifta kvinnor går kvoten från 84,0 till 110,0 procent, dvs. skulle de gifta kvinnorna få 10 procent mer i intjänande än de gifta männen.⁵⁴ Detta avser dock årligt intjänande för grupperna. I figur 18 redovisas beräkning av vilken effekt detta får för ett pars slutliga pension. Typfallet är beräknat enligt Pensionsmyndighetens tumregler, se avsnitt 4.3.

⁵³ Snitt pensionsrätt (inkomstpension och premiepension) för kvinnor: 42 433 kr, snitt pensionsrätt för män: 41 468 kr.

⁵⁴ Snitt pensionsrätt (inkomstpension och premiepension) nuläge för gifta män: 55 660 kr, snitt pensionsrätt nuläge för gifta kvinnor: 46 753 kr. Snitt pensionsrätt vid överföring premiepension för gifta män: 48 234 kr, snitt pensionsrätt vid överföring för gifta kvinnor: 53 063 kr.

Figur 18: Beräknad pension vid överföring av premiepension för gifta, tillskott till pension i kronor/månad för inkomstpension, egen premiepension och överförd premiepension.

Snittålder för första äktenskap 2013 var 33 år för kvinnor och 36 år för män⁵⁵, typfallen antas vara 33 respektive 36 år 2013. I beräkningen antas överföring från 36 års ålder för mannen fram till mannens alternativa pensionsålder. Både mannen och kvinnan går i pension vid sin alternativa pensionsålder. De antagna inkomsterna är satta utifrån genomsnittlig intjänad inkomstpension för 33 åriga kvinnor respektive 36 åriga män som är gifta/registrerad partner med pensionsbehållning eller pensionsunderlag 2013. Detta innebär en lön på 27 300 för mannen och 22 500 kr för kvinnan. Överföringen innebär ca 1 840 kronor extra i pension/månad för kvinnan och en minskning med ca 2 000 kronor (skillnaden beror på avdraget på 8 procent) för mannen.

Resultaten visar att premiepensionen utgör en relativt stor del av pensionen och om premiepensionsrätten förs över från männen skulle detta generellt innebära att männen fick mindre pension än kvinnorna. För att överföraren inte ska få ett mindre intjänande än mottagaren krävs en inkomstskillnad större än 37 procent.⁵⁶ Idag är inkomstskillnaden mellan gifta män och kvinnor (beräknat utifrån deras årliga intjänande till inkomstpensionen) 19 procent.

9.3 Effekt av överföring från män till kvinnor under barnår (0-4 år)

2013 var antalet män och kvinnor som var gifta/registrerad partner och hade små barn (0-4 år) drygt 480 000.⁵⁷ Liksom för gifta personer totalt var skillnaden i intjänande till pensionen stor mellan gifta män med små barn och gifta kvinnor med små barn,

⁵⁵ Källa: scb.se, <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Halften-gifter-sig-under-sommaren/> (hämtad 2016-01-10).

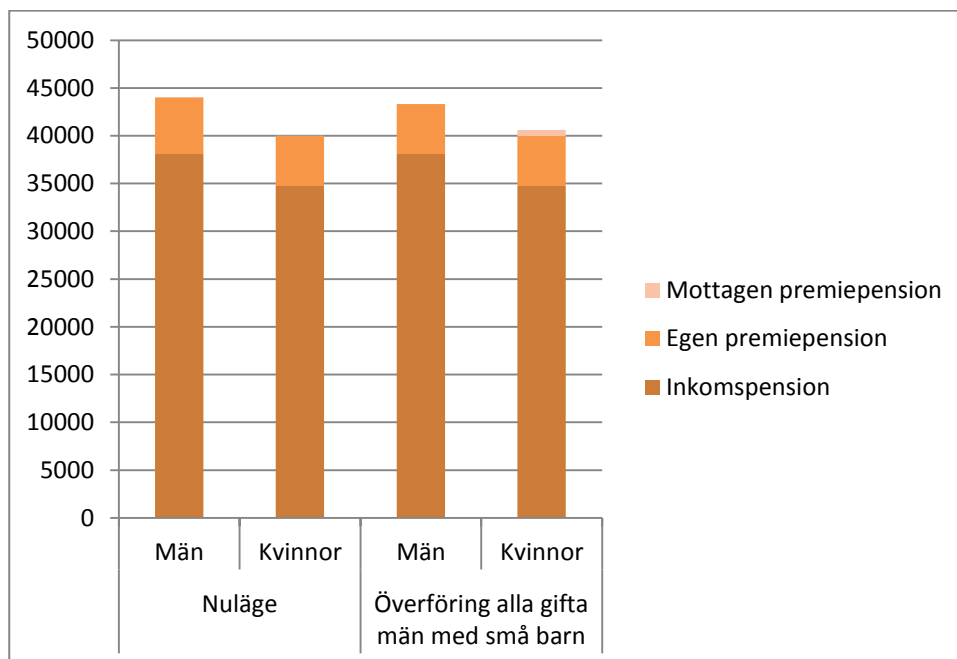
⁵⁶ $X = \text{pgi (takad) överförare}$, $Y = \text{pgi (takad) mottagare}$. $X * 0,16 \geq Y * 0,185 + X * 0,025 \rightarrow X/Y \geq 1,37$.

⁵⁷ Avser civilstånd och barn vid ingången av 2013.

kvoten genomsnittligt intjänande för kvinnor/genomsnittligt intjänande för män var 84,3 procent för gifta med barn och 91,6 procent för övriga.

Om gruppen gifta män med små barn för över sin premiepension till gruppen gifta kvinnor med små barn minskar pensionsgapet mellan män och kvinnor, kvoten går från 91,0 till 93,6⁵⁸ procent, se tabell 5 nedan. I figur 19 nedan ser vi förändringen i det genomsnittliga intjänandet för samtliga män och samtliga kvinnor.

Figur 19: Genomsnittligt intjänande för män och kvinnor vid överföring av premiepension från samtliga gifta män med små barn till samtliga gifta kvinnor med små barn

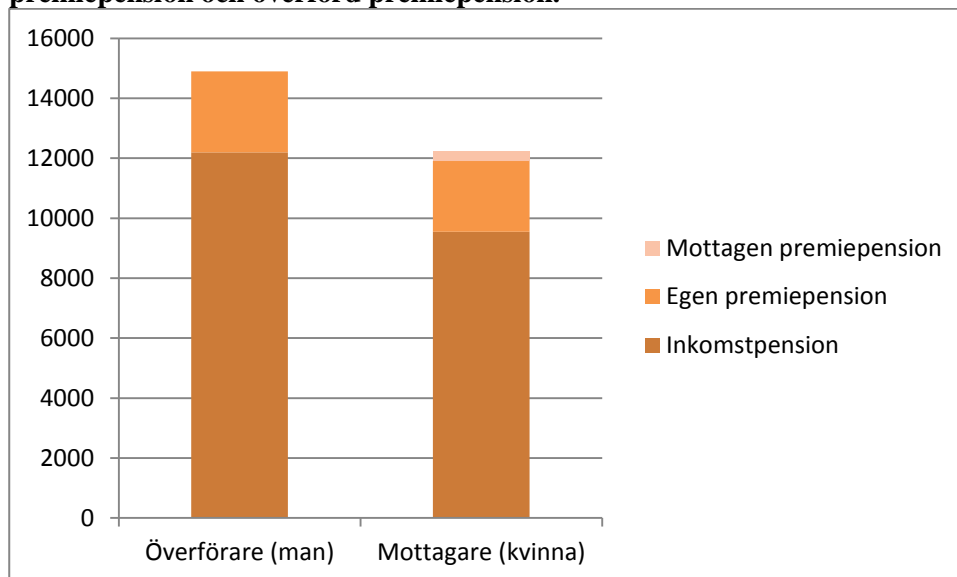

Om man endast ser till förhållandet mellan gifta män och gifta kvinnor går kvoten från 84,3 till 110,9, dvs. skulle de gifta kvinnorna med små barn få nästan 11 procent mer i intjänande än de gifta männen med små barn.⁵⁹ Detta avser dock årligt intjänande för grupperna. I figur 20 redovisas beräkning av vilken effekt detta får för ett pors slutliga pension. Typfallet är beräknat enligt Pensionsmyndighetens tumregler, se kapitel 4.

⁵⁸ Snitt pensionsrätt (inkomstpension och premiepension) för män = 43 360 kr, snitt pensionsrätt för kvinnor=40 591 kr.

⁵⁹ Snitt pensionsrätt (inkomstpension och premiepension) nuläge för gifta män med små barn: 58 205 kr, snitt pensionsrätt nuläge för gifta kvinnor med små barn: 49 046 kr. Snitt pensionsrätt vid överföring premiepension, för gifta män med små barn: 50 516 kr, snitt pensionsrätt vid överföring, för gifta kvinnor med små barn: 56 021 kr.

Figur 20: Beräknad pension vid överföring av premiepension för gifta med små barn, tillskott till pension i kronor/månad för inkomstpension, egen premiepension och överförd premiepension.

Snittålder för första barn var 2013 29 år för mammor och 32 år för pappor⁶⁰, typfallen antas vara 29 respektive 32 år 2013. I beräkningen antas överföring från 32 års ålder för mannen och fyra år framåt. Både mannen och kvinnan går i pension vid sin alternativa pensionsålder. De antagna inkomsterna är satta utifrån genomsnittlig intjänad inkomstpension för kvinnor respektive män som är gifta/registrerad partner med barn (oavsett barnets ålder) med pensionsbehållning eller pensionsunderlag 2013. Vi utgår alltså *inte* från intjänandet för snittåldrarna för att få barn då vi kan anta att den reala inkomsten varierar både över ålder och beroende på om barnen är små eller ej. Detta innebär en lön på 28 200 kronor för mannen och 23 500 kronor för kvinnan. Överföringen innebär ca 320 kronor extra i pension/månad för kvinnan och en minskning med ca 350 kronor (skillnaden beror på avdraget på 8 procent) för mannen.

9.4 Slutsatser och analys

De beräkningar som har gjorts i detta avsnitt bygger på grova antaganden och tar inte hänsyn till samkönade äktenskap eller att kvinnan i vissa fall tjänar mer än mannen. Vi ser dock att trots att premiepensionen är en liten del av den totala pensionen blir effekten av att överföra premiepension från män till kvinnor relativt stor. Eftersom hänsyn inte tas till inkomstskillnader mellan par blir kvinnors genomsnittliga intjänande större än männens om alla gifta män för över sin premiepension till gifta kvinnor. För typfallet ökar kvinnans pension med drygt 1800 kronor/månaden vid överföring under hela äktenskapet fram till pensionering. Mannens pension minskar dock desto mer (pga. avdraget) och hamnar på en nivå under kvinnans. Om överföring endast sker under åren där barnen är små blir effekten inte lika kraftig. Gapet mellan könen minskar men kvinnorna tjänar fortfarande in mindre i pension i genomsnitt än

⁶⁰ Källa: scb.se, <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Forstagangspappor-aldre-an-forstagangsmammor/> (hämtad 2016-01-10).

männen. Typfallsberäkningen visar på en ökning i pension med drygt 300 kronor i månaden för kvinnan, mannens slutliga pension är dock större än kvinnans.

Med försiktighet kan resultaten tolkas som vad som skulle hända vid införande av förval för alla gifta och för gifta med små barn när män för över till kvinnor. Ju större regeländring desto kraftigare effekt för pensionsgapet mellan könen. Ett slopat avdrag skulle endast ge en marginell effekt, både på berörda pars pensioner men också för pensionsskillnaderna mellan könen totalt.

Tabell 5: Utjämnings effekter av ökad överföring av premiepension

	Effekt för berörda par, procentenheter	Ny kvot intjänandet mellan könen (utgångsläge 91,0%)	Effekt på pension/mån för mottagare, typfallsberäkningar ⁶¹
<i>Slopat avdrag</i>	+1,2 % (från 84,8 till 86,0)	91,0% ⁶² (+0,004)	+80 kr
<i>Överföring för alla gifta</i>	+26,0% (från 84,0 till 110,0)	102,3% (+11,3)	+1 840 kr
<i>Överföring för alla gifta med små barn</i>	+26,6% (från 84,3 till 110,9)	93,6% (+2,6)	+320 kr

10 Åtgärder för att öka nyttjandet av överföring av premiepension

Myndigheten föreslår inte att förval införs vid överföring av premiepension. Förval skulle dock sannolikt ge stor effekt på antalet par som överför pensionsrätt. Det bedöms emellertid som svårt att identifiera situationer där förval är lämpligt. Vidare anser myndigheten att förval när det gäller överföring av premiepension skulle innebära besvär för den enskilde samt i viss mån strida mot pensionssystemets grundläggande principer om individuellt intjänande.

Pensionsmyndigheten lämnar här förslag till regeringen om regeländringar för att förenkla ansökningsförfarandet. Myndigheten kommer vidare att göra det möjligt att ansöka om överföring av premiepension via e-legitimation.

För att undersöka om mer information skulle innebära att fler nyttjande möjligheten att föra över premiepension kommer Pensionsmyndigheten i samband med utskick av Orange kuvert, till ett urval gifta par, skicka med information om möjligheten att föra

⁶¹ Observera att typfallen är olika konstruerade för de olika scenarierna, vilket bör beaktas vid jämförelse av de olika beloppen.

⁶² 90,996, tidigare kvot 90,992.

över premiepension. Ett sådant experiment kommer att genomföras när de förslag om förenklad ansökningsförfarande har genomförts, tidigast 2018.

Pensionsmyndigheten kommer vidare att analysera lämpligheten i att utöka och/eller utveckla informationen om möjligheten att överföra premiepensionsrätt.

Pensionsmyndigheten kommer även att verka för en utveckling av Min Pension, så att det blir enklare att bedöma effekten av att överföra pensionsrätt.

Det är oklart vilken effekt dessa åtgärder kommer att ha för nyttjandet av överföring av premiepension. Myndigheten bedömer dock att det är viktigt att det inte finns onödiga hinder för individerna att välja att föra över premiepension och de åtgärder som kommer att genomföras bedöms inte vara alltför resurskrävande.

Det kan tilläggas att Pensionsmyndigheten tidigare har lämnat förslag om att även låta sammanboende få föra över premiepension till varandra.⁶³

10.1 Förslag på regeländringar

10.1.1 Senarelägg tidpunkt för möjlighet att ansöka om överföring av premiepension.

Pensionsmyndigheten föreslår att tidpunkten för möjlighet att ansöka om överföring av premiepension ändras från 31 januari det år som överföringen avser till den 30 april. Detta innebär justering av 61 kap. 12 § SFB, se förslag till ny lagtext i bilaga 12.1.

Även tidpunkten för att avbryta överföringen föreslås senareläggas till den 30 april det år från och med vilket överföringen ska upphöra. Detta innebär en justering av 61 kap. 14 § SFB, se förslag till ny lagtext i bilaga 12.1.

Två negativa konsekvenser av förslaget är att premiepensionsrätter kan överföras som till viss del intjänats innan överenskommelsen träffats. Intjänandet som förs över kan även ha skett innan äktenskapet/samboförhållandet inleddes.⁶⁴ För en tidsgräns den 30 april kan en individ ha levt i ett förhållande med person A fram tom mars och sedan inleda ett nytt förhållande med person B i samma år, och därefter anmäla överföring av pensionsrätter för hela året till person B, alltså även för tid då personen levt med A. Ju mer man senarelägger datum för ansökan desto längre från grundtanken om inkomstutjämnning mellan de som valt att leva tillsammans kommer man.

Pensionsmyndigheten anser dock att fördelarna med samordning med Orange kuvert överväger de nackdelar som anges ovan.

10.1.2 Avskaffa krav på ansökan från den mottagande parten

Pensionsmyndigheten föreslår att endast den överförande parten behöver ansöka om överföring av premiepension. Detta innebär justering av 61 kap. 12 § SFB, se förslag till ny lagtext i bilaga 12.1.

⁶³ VER 2016-45, PID 148943.

⁶⁴ Se Ds 1997:67 s.135 och 136.

10.2 Utökad information

10.2.1 Utveckling av Min Pension

Pensionsmyndigheten kommer att verka för en utveckling av Min Pension som möjliggör beräkning av överföring av premiepension så att effekten på den slutliga pensionen tydliggörs för både överförande och mottagande part. Det bör tydligt framträda att eventuell garantipension inte påverkas av överföringen.

10.2.2 Information i Orange kuvert

I samband med utskick av Orange kuvert 2018 bifogas information om överföring av premiepension till ett slumpmässigt urval av gifta pensionssparare. Antalet ansökningar följs därefter upp i syfte att identifiera eventuella effekter av utskicket.

Experimentet bör ske efter föreslagna lagändringar har genomförts och möjlighet till e-ansökan har implementerats. Detta innebär att experimentet kan ske tidigast i samband med utskicket av Orange kuvert 2018.

10.2.3 Information på Pensionsmyndighetens hemsida

Informationen på hemsidan kommer att utökas när det gäller överföring av premiepension. Vi informerar om att man kan kontakta Pensionsmyndighetens kundtjänst och be om en pensionsprognos som visar effekten av överföring. Denna information fyller främst en funktion till dess att prognosfunktionen i Min Pension har införts. När utvecklingen av Min Pension är genomförd kan information om denna möjlighet också ges på hemsidan.

10.2.4 Analys av Pensionsmyndighetens information avseende överföring av premiepension

Pensionsmyndigheten kommer att analysera lämpligheten i att, utöver de punkter som anges ovan, utöka och/eller utveckla informationen om möjligheten att överföra premiepensionsrätt. Myndigheten har på senare år ökat sin informationsgivning i detta avseende genom kampanjer riktade till småbarnsföräldrar och att oftare påtala möjligheten i kommunikation till pensionsspararna genom media. En viktig utgångspunkt för våra framtida informationsinsatser är det experiment med information i Orange kuvert som anges ovan.

10.3 Övrigt

10.3.1 Möjlighet till elektronisk undertecknande av ansökan om att föra över premiepension

Pensionsmyndigheten kommer att utveckla en e-tjänst där den överförande parten kan ansöka om överföring av premiepension. Om regelverket med krav på gemensam ansökan kvarstår kommer en studie genomföras som undersöker möjligheten till gemensam e-ansökan.

11 Konsekvenser

11.1 Effekterna på jämställdhet

Det är osäkert vilken effekt de regeländringar som föreslås i kapitel 10, samt de åtgärder som Pensionsmyndigheten kommer att genomföra, skulle ha på nyttjandet av

överföring av premiepension. Myndigheten bedömer att åtgärderna sannolikt kommer ge viss effekt. Det finns en möjlighet att även överföring från kvinnor till män skulle öka. Med tanke på hur fördelningen ser ut idag och att män generellt tjänar mer än kvinnor är det dock sannolikt att kvinnornas genomsnittliga pensioner höjs i relation till männens. Detta skulle i så fall öka den ekonomiska jämställdheten mellan könen.

För berörda par kan en överföring av premiepension ge ett relativt stort tillskott till mottagarens slutliga pension. Sett till de som började föra över 2013 kommer överföringen i genomsnitt ge ett tillskott på ca 900 kronor till den månatliga pensionen, se avsnitt 6.3. Överförande part var dock i genomsnitt 53 år. Om överföringen påbörjas i yngre åldrar kan tillskottet bli betydligt större, se avsnitt 9.2.

En icke önskvärd effekt av ökad överföring av premiepension vore om fler kvinnor går ner i arbetstid/kvinnor går ner ännu mer i arbetstid på grund av tillskottet på pensionen som den överföra premiepensionen ger. Pensionsmyndigheten bedömer dock inte att dessa effekter skulle kunna bli mer än marginella. Dels på grund av att deltidsarbete inte bara påverkar pensionen utan framför allt individens inkomst under förvärvslivet, och det är antagligen det senare som har störst påverkan på individens beteende. Sedan innebär den överförda premiepensionen även att maken/makans premiepension minskar. Om den mottagande parten går ner i arbetstid blir hushållets sammanlagda pension lägre.

11.2 Effekt för individer

Föreslagna regeländringar och införande av e-ansökan bedöms förenkla för de individer (par) som vill ansöka om överföring av premiepension. Ökad information genom Min Pension gör det även lättare för individen att förutse effekterna av överföringen och därmed fatta ett välgrundat beslut om sin pension.

11.3 Effekt för administration

Utvecklingskostnaderna inom Pensionsmyndighetens administration för att genomföra regeländringarna och införa e-ansökan för överföring av premiepension bedöms som begränsade. Även kostnaderna när det gäller utveckling av Min Pension bedöms som begränsade.

12 Bilagor

Nedan redovisas bilaga 12.1 (författningsförslag) och 12.2 (bakgrund till nuvarande regelverk). Se separat dokument (PID 150123) för redovisning av 12.3 och 12.4 (enkät- och statistikbilaga).

12.1 Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i frågan om socialförsäkringsbalken att 61 kap. 12 och 14 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

61 kap. 12 §

Anmälan om överföring av pensionsrätt för premiepension ska skriftligen göras av *makarna gemensamt* och ska ha kommit in till Pensionsmyndigheten senast den *31 januari* det första år som pensionsrätten hänför sig till. Anmälan gäller tills vidare om inget annat anges i anmälan.

Anmälan om överföring av pensionsrätt för premiepension ska skriftligen göras av *den make som överföringen ska ske från* och ska ha kommit in till Pensionsmyndigheten senast den *30 april* det första år som pensionsrätten hänför sig till. Anmälan gäller tills vidare om inget annat anges i anmälan.

61 kap. 14 §

Om någon av makarna vill att en överföring som gäller tills vidare ska upphöra måste han eller hon skriftligen anmäla detta till Pensionsmyndigheten senast den *31 januari* det år från och med vilket överföringen ska upphöra.

Om någon av makarna vill att en överföring som gäller tills vidare ska upphöra måste han eller hon skriftligen anmäla detta till Pensionsmyndigheten senast den *30 april* det år från och med vilket överföringen ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017.

Författningskommentarer

61 kap. 12 §

Den make som vill föra över sin pensionsrätt för premiepension till den andra maken ska anmäla detta skriftligen till Pensionsmyndigheten senast den 30 april det år pensionsrätterna hänför sig till det vill säga har tjänats in.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

61 kap. 14 §

Om någon av makarna vill att en tillsvidareöverföring ska upphöra måste han eller hon anmäla detta skriftligen till Pensionsmyndigheten senast den 30 april det år från och med vilket överföringen ska upphöra.

Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

12.2 Bakgrund

Frågan om att ge makar möjlighet att dela pensionsrätt har diskuterats sedan införandet av det tidigare ATP-systemet. Diskussionen har främst föranletts av en önskan att skapa regler till skydd för kvinnor som vid pensioneringen drabbas ekonomiskt på grund av en snedfördelning av marknads- och hushållsarbete inom ett äktenskap som upplösts. Pensionsberedningen redovisade i sitt slutbetänkande *Allmän pension* (SOU 1990:76) överväganden i frågan om delning av pensionsrätt.⁶⁵

Beredningen fann att det fanns såväl principiella skäl som betydande tekniska svårigheter som starkt talade mot en ordning för delning av pensionsrätt inom ATP-systemet. ATP-systemets 15- och 30-års regler innebar att det inte gick att fastställa värdet av den under ett eller några års tid intjänade pensionsrätten förrän vid pensioneringen. Dessa problem förelåg dock inte med det reformerade pensionssystemet och efter övervägande av olika argument för och emot en ordning för delning föreslog Pensionsarbetsgruppen i sitt betänkande *Reformerat pensionssystem* (SOU 1994:20) att en sådan möjlighet skulle införas. När det gäller grundkonstruktionen såg man främst två metoder som realistiska alternativ, löpande respektive momentan delning. Löpande delning skulle innebära att pensionsrättigheterna delas lika makarna emellan år för år och att vardera makens pensionskonton kontinuerligt skulle avspegla effekterna av delningen. Vid momentan delning däremot skulle på makarnas pensionskonton registreras de pensionsrättigheter vardera maken själv år för år tjänar in och delning av de under äktenskapet intjänade pensionsrättigheterna skulle ske först när skilsmässa eller dödsfall inträffar. Pensionsarbetsgruppen ansåg att det alternativ som låg i linje med tekniken för tillgodoräknande av pensionsrätt inom det reformerade ålderspensionssystemet i stort var löpande delning. Med denna metod blev de årliga effekterna av delningen tydliga och det framtida pensionsutrymmet därmed mer förutsägbart.

I betänkandet framförs även en vilja att inte begränsa frivilligheten i konstruktionen och för att delning ska ske bör det krävas att makarna tillsammans anmäler sitt önskemål medan det för att delning ska upphöra endast bör krävas att den ena maken anmäler detta.⁶⁶

Möjligheten att dela pensionsrätt bör enligt betänkandet förbehållas makar. Man menade att delning av pensionsrätt har ett mycket starkt samband med äktenskapsbalkens regler om likadelning av makars egendom vid äktenskapets upplösning. Att möjliggöra delning sambor emellan skulle enligt Pensionsarbetsgruppen inte stå i samklang med den familjerättsliga lagstiftningens intentioner. Man angav även att administrativa skäl talade emot att sambor får omfattas av delningssystemet.⁶⁷ Möjlighet att ansluta sig till delningssystemet skulle vidare endast gälla makar som båda är födda år 1954 eller senare.⁶⁸

Pensionsarbetsgruppen ansåg att den kostnadsökning som ett system med delning av pensionsrätt skulle ge upphov till och som skulle påverka andra än dem som använder

⁶⁵ S. 326-342.

⁶⁶ S.311-312.

⁶⁷ S.313.

⁶⁸ S. 320.

sig av systemet skulle undvikas genom särskilda regler för beräkning av värdet av den pensionsrätt som överförs. Det värde som överförs från en man till en kvinna räknas ned med hänsyn till kvinnors längre medellivslängd, och pensionsrätt överförd från en kvinna till en man räknas upp i motsvarande mån.⁶⁹ Detta kan sägas stå i strid mot den grundläggande principen inom den allmänna pensioneringen i övrigt om likabehandling av män och kvinnor såvitt avser pensionsavgiftens och den årliga pensionens storlek. Pensionsarbetsgruppen menar dock att kollektivet av försäkringstagare eller skattebetalare rimligtvis inte bör drabbas av de kostnader som uppstår på grund av att en del makar vill ordna sina privata, ekonomiska förhållanden på ett visst sätt.⁷⁰

I prop. 1993/94:250 *Reformering av det allmänna pensionssystemet* ansluter sig regeringen till Pensionsarbetsgruppens förslag. Liksom utredningen föreslår regeringen att pensionsrätt som under tiden för äktenskapets bestånd tjänas in inom det reformerade pensionssystemet ska kunna delas lika mellan makar. Regeringen delar Pensionsarbetsgruppens uppfattning att en metod med löpande delning är att föredra. Regeringen anser vidare, liksom utredningen, att ett system med delning bör vara frivilligt⁷¹ och att delning av pensionsrätt inte ska påverka andra än dem som använder sig av systemet.⁷² Regeringen anger vidare att det bör övervägas om det inte också för ”mellangenerationen” (födda 1938-1953) skulle kunna omfattas av delningssystemet.⁷³

I Ds 1995:41 *Reformerat pensionssystem - lag om inkomstgrundad ålderspension, m. m.* presenterades ett detaljerat förslag till en ordning för delning av pensionsrätt mellan makar, födda år 1954 eller senare. Förutom resonemang kring den tekniska utformningen av möjligheten att dela pensionsrätt innefattade promemodien även en redovisning av olika konsekvenser som delning av pensionsrätt skulle kunna få för makarna, t.ex. avseende rätten till garantipension. Under den efterföljande remissbehandlingen anförde flera remissinstanser stark kritik mot den föreslagna ordningen för delning av pensionsrätt. Många remissinstanser menade att den föreslagna ordningen för delning skulle göra det mycket svårt för makarna att med hänsyn till samspelet med garantipensionssystemet överblicka konsekvenserna av delning. Kritik framfördes vidare mot att delning i vissa fall kan innebära att makarnas gemensamma inkomster blir lägre än delningen förutom under den tid då endast den ena maken – den som delat ifrån sig pensionsrätt – har gått i pension. Möjligheten för makarna att spekulera i marginalskatteeffekter genom att dela pensionsrätt framhölls också som negativt.⁷⁴

Till följd av kritiken inriktades det fortsatta beredningsarbetet på att försöka finna en lösning som i huvudsak skulle fylla syftet med delningen och som samtidigt gör det möjligt att i tillfredsställande utsträckning undvika de nackdelar som påtalats under

⁶⁹ S. 314.

⁷⁰ S. 316.

⁷¹ S. 134

⁷² S. 136.

⁷³ S.137. I propositionen angav regeringen födda 1935-1953. Senare kom denna s.k. ”mellangeneration” att utgöras av personer födda 1938-1953.

⁷⁴ Ds. 1997: 67 s. 118.

remissbehandlingen. I Ds 1997:67 *Inkomstgrundad ålderspension – finansiella frågor m.m.* presenterades förslaget om en ordning för överförande av premiepensionsrätt mellan makar och de överväganden som låg till grund för förslaget. I prop. 1997/98:151 *Inkomstgrundad ålderspension, m.m.* lämnade regeringen förslag på att ge möjlighet till överföring av pensionsrätt för premiepension, vilket följer promemorians förslag.⁷⁵ Huvudprinciperna för förslaget är följande:

En make ska till den andra maken kunna föra över pensionsrätt som tjänats in i premiepensionssystemet. Endast pensionsrätt för premiepension som tjänats in under äktenskapet ska kunna bli föremål för överföring. Med äktenskap ska likställas registrerat partnerskap. Överföringen ska vara frivillig, ske fortlöpande år från år och omfatta hela den pensionsrätt för premiepension som tjänats in för året. Överföring av rätt till premiepension ska inte påverka rätt till garantipensionen.⁷⁶

Regeringen angav att reglerna om överföring huvudsakligen bör följa de principer som låg bakom förslaget om delning.⁷⁷ En väsentlig skillnad i förslaget jämfört med förslaget om delning är att regeringen nu föreslog att överföring av pensionsrätt för premiepension inte ska påverka beräkningen av eventuell garantipension. Båda makarna får alltså sin eventuella garantipension beräknad som om någon överföring inte hade skett. Detta innebär att den mottagande maken får högre garantipension än vad den faktiska inkomstgrundade pensionen inklusive överförd pensionsrätt berättigar till. Den överförande maken får på motsvarande sätt lägre garantipension än vad den faktiska inkomstgrundade pensionen efter överföringen berättigade till, eftersom han eller hon får sin garantipension reducerad med en högre inkomstgrundad pension än den som uppstår. En motsvarande lösning ansågs inte rimlig med förslaget om delning av pensionsrätt, eftersom den givande maken därmed skulle kunna få en pension som långt understeg basnivån inom garantipensionssystemet. Överföring av pensionsrätt för premiepensionen berör emellertid inte hela pensionsrätten (vilket var fallet enligt förslaget om delning av pensionsrätt), utan endast en mindre del av den totala inkomstgrundade ålderspensionen. En beräkning av garantipension oberoende av överförd pensionsrätt skulle inte kunna ge samma oacceptabla konsekvenser som om metoden hade använts vid delning av pensionsrätt enligt förslaget i Ds 1995:41.⁷⁸

En annan väsentlig skillnad i förhållande till förslaget om delning är att en möjlighet att överföra pensionsrätt för premiepension även kan ges till de åldersgrupper som ingår i mellangenerationen (födda 1938-1953).⁷⁹ Regeringen föreslog även att kostnaden för överförda pensionsrätter skulle hanteras annorlunda än det sätt som presenterades i Ds 1995:41. En justering bör göras för att beakta de merkostnader för kollektivet som överföringen har medfört. Beräkningen skulle dock vara densamma oavsett om den mottagande maken är kvinna eller man.⁸⁰

⁷⁵ s.296-320 samt 400-403.

⁷⁶ S. 301.

⁷⁷ S. 302.

⁷⁸ S. 303. I Bet. 1997/98:SfU13 tillstryker utskottet regeringens förslag och framför att utskottet anser att reduktionen av pensionen (överförarens) kan anses acceptabel.

⁷⁹ S. 304.

⁸⁰ S. 314.